

Gibanje na Ogerskem.

Na Ogerskem je treba ločiti vse naseljenje v dva glavna oddelka: Madjari s svojimi postreščeki in službenimi pomočniki so v enem taboru; ostali narodi pa so v drugem taboru. Dasi so v vsakem taboru mnogostranski, do nasprotstva ločeni interesi, vendar so te razlike podrejene glavnim ciljem toliko, da ostajeta vedno dva posebna tabora, ki v pogledu na dosedanje stremljenje in razvijanje stvari ne moreta priti pod jedno streho. To je pokazala najočitniše sedanja cerkvena politika madjarske gospodovalne stranke in njene liberalne vlade.

Madjari so od začetka svojega narodnega razvijanja z nacijonalizmom vzbudili in združili tudi brezobziren šovinizem. Obema sta se uklonila plemstvo in tudi katoliška hierarhija. V vsej sedanjosti, torej evropski in ameriški civilizaciji jemljejo gospodovalni narodi in njih stranke na pomoč tudi židovski živelj. Tako se je zgodilo tudi na Ogerskem, in sedaj ni v Evropi gospodovalne stranke ali narodnosti, kjer bi imel ta hebrejski živelj toliko moči in vpliva, kot na Ogerskem. Ta element podpira madjarski šovinizem; zato pa se dá dobro odškodovati. Obogatil je na vse strani občega gospodarstva; od magnatov in drugih je pokupil obilo zemljišč; po mestih pokupuje in zida dome in ulice; velika trgovina z živino, žitom in tovarniškimi izdelki je v njegovih rokah, in posredstvom visoke financije jemlje glavni del obrestij od visoko naraslih državnih dolgov. Židovstvo, oprto takó na vsestransko gmotno podstavo, skuša dobiti tudi gospodstvo v socialnem in javnem življenju. Obče mnenje vodi, oziroma terorizuje s tem, da si je pridobilo in razširilo glavna glasila, pisana madjarski in nemški. Iz šol je dobilo uže toliko inteligencije, da jo postavlja povsod v politiko in parlament; v družvenem življenju pa uže prevladuje s svojimi odvetniki in zdravniki vse druge. Kakor pri enakem položaju drugod, ostaje židovskemu elementu

le še potreba zunanjih, viših častij, katere ostajajo do današnjega dne najraje pri plemstvu viših in nižih vrst. Na to stran je delal Židovstvu zapreke nejednotno urejeni, sosebno pa cerkveni zakon, in to je glavni vzrok, da je madjarska liberalna vlada toliko podvizala s cerkvenimi reformami, in da hoče vsekakor prodreti ž njimi. Manjši vzrok je v madjarskem šovinizmu, ki vidi v civilnem zakonu pospeševanje madjarizma. Židovstvu je bilo in je vedno do tega, da s svojimi interesi kakor si bodi družijo zajedno interese gospodovalne stranke ali narodnosti; taka je tudi pri cerkvenih predlogah, ker drugače bi židovski interes ne zmagal sam za se.

Tudi bi ne bile prišle cerkvene reforme še na dnevni red, ako bi ne bil sodil šovinizem in ž njim združeni semitizem, da je uže močnejši, nego pa vpliv plemstva in hierarhije. Šovinizem je sam sebi načelo in najvišji cilj; vse drugo mu je le sredstvo, in takó hoče sedaj za usluge ponižati tudi plemstvo in razne cerkve.

Tak je torej na Ogerskem tabor gospodovalne narodnosti z židovsko družbo. V drugem taboru so pa nemadjarski narodi in stare cerkve, torej katoliška in pravoslavna. Slovanski protestanti se držé svoje narodnosti, so torej tudi nasprotniki madjarskega gospodstva, in kar se dostaje ubožniših množic madjarskih, so one ali bolj indiferentne ali pa neposredno nasprotnice Židovstva in gospodovalnega liberalizma. Da niso madjarske množice, torej ne srednji in mali kmetje, ne delavci zadovoljni s sedanjim sistemom na Ogerskem, pokazali so nedavno uporjo sredi madjarskega naseljenja. To je tudi umevno; kajti židovsko gospodarstvo pritiska na cene žita, in pri tem trpi vse manjše kmetijstvo in ž njim združeno dninarstvo. Antisemitizem ima torej tudi na Ogerskem globoke korenine; tu raste na kmetih, kakor po mestih. Ker pa je vzrok takemu gospodarstvenemu položaju tesno združen z občo politiko madjarskega liberalstva, raste nezadovoljnost med madjarskim nase-

ljenjem samim ne le proti Židovstvu, ampak tudi proti sedanji politiki. Takó imajo ali bodo imeli polagoma nemadjarški narodi in stare cerkve pomočnikov tudi v velikem delu madjarskega naseljenja.

Kam da dovaja madjarski šovinizem, razkril je najboljše Košutov kult; ta, tudi po mišljenju zunanjih listov, preseza úže daleč meje lojalnosti in kaže, da šovinistom ni cilj niti samo personalna unija. Da je madjarska zaslepljenost zagazila takó daleč, kriv je zopet mnogo tudi židovski element. Ta, če ne drugače, bi s terorizmom na zgorej dosegel rad uvedenje civilnega zakona, in zato mu je dobro vsako sredstvo. Pod krinko madjarizma hujska židovsko časopisje dijaštvo, da se je isto drznilo celó na najvišje mesto odposlati „svoje obžalovanje“ radi tega, da zbornica velikašev ni sprejela predloge o civilnem zakonu. S tem in Košutovim kultom je madjarski šovinizem došel do vrhunca tudi v smislu, da hoče terorizovati na najvišem vrhu. Na tem vrhu pa se mu utegne delati omotica, tudi če ne telebne še v propast.

Koliko časa pa bode še terorizoval narode in cerkve, to ni še dovolj jasno, dasi stvari dozorevajo tudi na te strani. Pravda, ki se sedaj vrši proti romunskim veljakom, odpira oči tudi tem, ki so verovali nekoliko v „viteštvo“ madjarskega gospodstva. Romunce erdeljske in ogerske jedini narodnost in cerkev; oni so tudi po številu 3 milijonov duš krepki; vrhu tega jih moralno podpirajo zunanji Romunci, in vsled vsega tega se oni z velikim moralnim vspehom upirajo raznarodovanju in madjarjenju. Branijo se po moči tudi Slovaki; ali teh se madjarski šovinizem ne boji toliko, ker so jih Čehoslovani zanemarjali preveč, drugič, ker nimajo takó blizke zunanje moralne podpore, kakor Romunci, in tretjič, ker so cerkveno nezjedinjeni in torej tudi s te strani bolj oslabljeni. Vendar pa so tudi Slovake prosledovali pod pretvezo „panslavistiških“ agitacij, kakor lepšajo pritiskanje na Romunce z ovajanjem „romunske irredente“. Madjarskemu šovinizmu je bramba vsakega naroda nelojalna, iredentovskega značaja. To pa čudo ni; saj še v cislitavski polovini, kjer ne more biti takó jednotnega in torej takó mogočnega šovinizma, morajo ravno mali, negospodovalni narodi trpeti vsled takih ovajanj. Ker se tlačene narodnosti branijo do skrajnosti, pa jim podtikajo pod raznimi imeni veleizdajška stremljenja, v tem ko vsi ti narodi ostajajo nepremično lojalni in le zahtevajo, da se jim podelé ali povrnejo historiška in narodna prava.

Srbi pod korono sv. Štefana, kakor v občé avstro-ogerski Srbi, so na boljsem, nego Slovaki, to pa zopet zato, ker imajo narodno cerkev in zagotovljeno avtonomijo te cerkve. Vendar pa na druge strani ne morejo biti zadovoljni ne Srbi, ne Hrvati, in če je na Hrvatskem večina skupnega in deželnega zastopstva madjarska, to čisto nič ne dokazuje, da se večina naseljenja

zлага s tem zastopstvom ali celó s sistemom sedanjega madjarskega gospodstva.

Nemci na Ogorskem úže zaradi zunanje politike ne trpé toliko, kakor drugi narodi; tudi se branijo v naselbinah z avtonomijo protestantske cerkve. Drugače pa so vse nemadjarške narodnosti kot take in po večini naseljenja v nasprotstvu z židovskim psevdo-liberalizmom sedanje gospodovalne stranke na Ogorskem. Ta stranka tlači narode v politiskem, nacionalnem in ekonomiskem, sosebno tudi socialno-ekonomiskem pogledu.

Volilni red in terorizem ob volitvah je tak, da nemadjarški narodi ali sploh ne morejo voliti, ali pa pošiljajo razmerno le malo poslancev v Budapeštanski parlament. Shodi in zbori se tem narodom zabranjujejo pod zgorej omenjenimi pretvezami, in takó se vstvarjajo zakoni pri sodelovanju jedino madjarskih šovinistov, pomočnikov in slug. Zakoni, ki so na zunaj nekako liberalne oblike, pa se nasproti tem narodom ne izvršujejo, pač pa delajo vladni organi ravno nasprotno.

V narodnem pogledu se niso konfiskovale le literaturne matice in srednje šole n. pr. Slovakov, ki so jih zasnovali s svojim denarjem, ampak se vsiljuje madjarščina úže davno v semenišča bogoslovcem nemadjarškim in sedaj tudi úže v unijatsko cerkev, n. pr. podkarpatskih Rusov. Celó deca slovaška se pošilja sredi madjarskega naseljenja, kjer se tujči po posebnih, zato napravljenih zavodih in domih. Prosledovanje slovaške narodnosti je pravi tip „viteštva“ sedanjega gospodstva madjarskega šovinizma.

Tu ne moremo zmolčati, da je na škodo katoliških interesov v pospeševanje madjarizma pripomogla madjarska katoliška hierarhija sama. Saj se je nekako s ponosom branil pokojni primas s tem, da je izjavil pred svetom, kakó on v duhovenskem semenišču pripravlja slovaške bogoslovce za širjenje madjarščine po slovanski zemlji. Pokojni primas se ni držal nazora, ki ga je izrekel sedanji primas, da katoliška cerkev ostane tudi tedaj, ko izumrje kak narod; ta pa, ako je umrl, ne vstane nikdar več od smrti. Madjarska katoliška hierarhija je hotela ločiti cerkev od narodnosti in je menila, da sme tujčiti druge narodnosti, ne da bi se zagrešila proti katoliški cerkvi. In kaj je dosegla s tem? Da hoče sedaj madjarski šovinizem izpodkopavati fundamente katoliške cerkve. Ta madjarska hierarhija bi bila tudi sedaj pri predlogi o civilnem zakonu pustila druge cerkve in nemadjarške narodnosti na cedilu, ako bi se bila vladna predloga obračala jedino proti nemadjarškim narodnostim in ne tudi proti nauku katoliške cerkve. Takó je pa proti zaslugi te hierarhije združila se ž njo tudi hierarhija pravoslavne cerkve srbskega in romunskega naroda. Pravoslavna cerkev je po srbskem patrijarhu in romunskem mitropolitu pokazala, da brani zakrament sv. zakona z istega stališča, kakor katoliška cerkev. Jedino iz tega razloga so bili madjarski

katoliški škofje v družbi in slogi v zbornici velikašev proti vladni predlogi o civilnem zakonu. A pravoslavni škofje so v uporabi proti tej predlogi branili tudi srbsko in romunsko narodnost.

V obče so Romuni, Srbi in tudi Slovaki na posebnih shodih in zborih protestovali proti cerkvenim predlogom, skupno v brambi narodnosti, posebno v brambi svojih cerkev. V uporabi pravoslavnih Romunov in Srbov proti cerkvenim reformam se je najlepše razkrilo, kakó blagodejno vpliva tesno združenje verskih, cerkvenih in narodnih interesov. Ti pravoslavni Romuni in Srbi so dejanski, če tudi nehoté, obsodili tiste privilegovane latinizatorje, ki razglašajo narodnost kot poganstvo. Sedaj morejo ti, ako so pravični, Boga hvaliti, da je na Ogerskem takih cerkvâ, ki s cerkvijo družijo in ščitijo narodnost in, naopak, z narodnostjo verske in cerkvene interese. Isto velja pa tudi o cirilometodijski cerkvi, zjedinjeni z Rimom, in vendar jo latinizatorji na Češkem in Slovenskem ovajajo in izpodkopljujejo ter se s tem neposredno postavljajo v nasprotstvo s papeži, sosebno tudi z Leonom XIII. Komu bodo dajali zaslepljenci odgovornost za tako počenjanje? Ti izpodkopovalci katoliških interesov in narodnosti Slovanov opisujejo protestantizem v svetlejših barvah, nego pravoslavje; sedaj so tudi slovanske množice zapazile, kam jo tirajo taki učitelji med njimi. Oni, ki so slepo ali tudi zavestno v službah protislovanske politike, puščajo protestantizem na miru, v tem ko dan na dan črnijo in obsipajo z lažmi pravoslavje, kljub temu da pravoslavni patrijarhi, mitropolitni in biskupi se sedaj složno upirajo civilnemu zakonu, za kateri pa so se potegnili protestantski škofje na Ogerskem.

Katoliški hierarhi na Ogerskem vidijo sedaj, kje imajo zaveznikov v borbi proti lažnemu židovskemu liberalizmu; zato se nadejamo, da vsaj od te strani se ne bode več podpiral madjarski šovinizem proti romunskim in slovanskim narodnostim ogerske korone.

V pravoslavnih narodih in njih pastirjih ni še le sedaj oživela krščanska zavest, kakor je hotel natvezti slovenski konservativni organ svojim čitateljem; kajti nauk o zakramentu sv. zakona je pri njih ravno takó star, kakor v katoliški cerkvi, in so krivi le taki organi in latinizatorji v obče, da napačno poučujejo svoje čitatelje o pravoslavju. Pač pa morda oživi drugod in druga zavest v viših pastirjih madjarskih in še kakih drugih katolikov, zavest namreč, da je treba pravično družiti cerkvene in narodne interese vsakega naroda, ne pa izpodkopavati narodnost njeovo, ker le takó spominjajo narodi in njih hierarhi, da sta cerkev in narodnost v zvezi, in da je v opasnosti treba skupno braniti jedno in drugo.

Cerkvene predloge madjarskega liberalizma so oživile zavest, da imajo narodi in veroizpovedanja sicer tu pa tam različne interese, da pa je tudi skupnih in-

teresov, in da je za različne, kakor skupne treba pravičnega, složnega postopanja. Katoliška madjarska hierarhija je dolgo zanemarjala katoliške interese na korist madjarskemu šovinizmu in na škodo nemadjarskim narodom. Z njeno mlačnostjo ali celó pomočjo je vzrasel sedanji židovski in prek in prek lažni liberalizem na Ogerskem. Ta liberalizem je vsaj sedaj takó krepak, da ga morejo paralizovati ali slabiti jedino v družbi tlačenih narodov. Katoliška madjarska hierarhija mora, ako hoče služiti katoliški cerkvi, iskati pomoči pri nemadjarskih narodih, torej tudi pri pravoslavnih cerkvah. Ti narodi in te cerkve zopet bodo v lastnem interesu radi pomagali, ako se z madjarsko kat. hierarhijo zavežejo, da bodo podpirali drug drugega, in le takó more se zboljšati tudi položnje katoliške cerkve na Ogerskem. Takó ali takó se tlačeni narodi obujajo in skušajo vsaj moralno pomagati si proti pritisku madjarskega šovinizma. Naj gledajo madjarski hierarhi, da vsaj odslej ne odtegnejo svoje pomoči tem narodom! Če se zavedó svoje dolžnosti do katoliške cerkve, utegne napočiti boljša doba ravno vsled sedanjih cerkvenih predlog Wekerlejeve vlade, torej kljub temu predlogom, ki pridejo sedaj najbrže zopet v zbornico magnatov!

Ideje modrega Madjara.

Med temi, ki so se šteli k Madjarom, ki so goreli in delovali za madjarstvo, sveti se grof Stefan *Szechenyi*, in veliki misleci in državniki, ki so ga poznali po globokosti njegove modrosti, smatrajo ga za največjega državnika madjarskega, torej tudi takega, ki daleč nadkriljuje tudi Deaka. Da je bil moder državnik, ki je hotel madjarskemu plemenu zagotoviti važno politiško vlogo, razkrivajo njegove misli, ki jih je imel o narodnostnem vprašanju v obče in specijalno v pogledu na narodnosti pod korono sv. Stefana. Pred temi nazori, katere je Stefan *Szechenyi* Madjarom priporočal uže pred 50 leti, dolžni so skrivati se nazori sedanjih aktivnih in ne aktivnih državnikov ne le na Ogerskem, ampak tudi v Cislitaviji in, pristavljamo, državniki vseh šovinistiških, zlasti pa malih narodov.

Ravno zato, ker se je *Szechenyi* obračal proti šovinizmu, pozabljuje ga Madjari nalašč, in je treba pač mnogo samozavesti temu, ki hoče med Madjari objektivno ocenjevati tega državnika. Tak pogum je pokazal Mihael *Zsilinsky*, ko je 6. maja t. l. ob letošnjem slovesnem zborovanju Ogerske akademije govoril o *Szechenyju*, utemeljitelju akademije, ter posebej razpravljaj njegove nazore o narodnostnem vprašanju. Iz tega govora je posnel nekaj važnih odstavkov „Agr. Tagbl.“, v posebnem članku izpregovorila je tudi naša „Edinost“.

Nazori *Szechenyja* so še aktualnega pomena za vso Avstro-Ogersko in, kakor rečeno, v stalni opomin vsem šovinističkim narodom in strankam. Zato iste važne odstavke navedemo tudi v našem listu.

On ima največe zasluge za madjarstvo; ali ustrašil se je, ko je videl, kakó naglo je rasel šovinizem med madjarskim narodom, takoj po odpravi latinskega kot

dotlej skupnega ali občega jezika na Ogorskem. Zato se je v svoji knjigi „Vila“ uprl stremljenju madjarizovanja takó-le :

„Madjarizovati! Ali kako in s kakimi sredstvi? To je veliko vprašanje. Ves svet se klanja le superjornosti; to je strog zakon, a Madjar more biti skoro v vsem le učenec in le v malo čem učitelj. Madjarstvo se mora najprej očistiti vse nesnage, da se bo moglo sprejeti, in da postane kedaj posnemanja vredno . . .“

„Madjarizovati in združiti! . . . Naša roka naj se nikdar ne oboroži v tlačenje naših sorojakv; upotrebimo rajši vso svojo sposobnost v njih razvoj, da bodo mogli tudi oni, kakor mi, veselim srcem vsklikniti: tudi jaz imam — domovino. Žaleči privilegij se ne more več z vspehom boriti proti zakonom narave . . .“

V pospeševanje madjarstva je postavil Szechenyi naslednja uslovja: „Ako postavimo madjarski jezik z vso prizanesljivostjo, jedino na mesto latinskega jezika; ako mu ne želimo dati ne večega ne manjšega obsega, nego ta, ki ga je imel v politiki in šoli; ako se držimo strogo tega *ter pustimo vsakogar mirno in svobodno v izvrševanju njegove vere in njegovega jezika, njegovih npravov in njegovih nacionalnih svojstev*; naposled: ako v neporušni složnosti oplemenimo svoje nravi, razširimo svojo inteligencijo, očistimo svojo ustavo od fevdalnih prog, bolj in bolj razvijemo in oplemenimo svoj jezik, — z jedno besedo, ako učinimo, da bode naša stvar prikupna po svoji pametnosti in lepoti. Kdor hoče manj ali več nego to, pozabil je ali prava narodnosti ali pa poseza v prava človeštva“.

Leta 1842. je pa v akademiji svaril tako le: „Asimilovanje različnih narodnostij je možno le po duševnem nadkrižjevanju jedne narodnosti. V to treba stapljajoče superijornosti. Ima-li tako superijornost oni, kateri liki mazač dela le za vnanjost, mesto da je ljubeznjiv in da vzbuja simpatije in zaradi tega, ker uči gramatiko, povsod vsiljuje le vrvice ter lepotiči vse z rudeče-belo-zelenim, uže meni, da očaruje srca in pridobiva glave?“

„Ali pa ima tako stapljajo superijornost ta, ki pri drugih ne ume spoštovati istega, kar bi hotel, da spoštujejo drugi pri njem samem? Ali ume tako umetnost tisti, kateri barbarski pretepa svojega junaškega nasprotnika in se ne sramuje onesnažiti dobrega imena nasprotnikovega z nizkim sumnjičenjem — in to le zato, ker se isti bori z istim navdušenjem za svoje kri kakor on sam —, mesto da bi ga dvignil do sebe z vitežkim duhom? Ali je takov mojster takega globocega razumevanja tisti, kateri bi hotel v svoji vročekrvnosti, da vsakdo kar nakrat vsprejme madjarstvo v njegovem sedanjem surovem stanju? . . .“

„Ne! Skušnja nas uči, da našemu plemenu največ škodujejo oni, kateri — omamljeni po navdušenju množice — gojé slepo vero, da je pospešujejo orjaškimi koraki“.

„Pridobivajoča moč je le v civilizaciji, katere ne more raniti noben meč, in pred katero mora pasti na kolena tudi najsijajnejše junaštvo. Nasilstvo izkoplje prej ali slej grob samemu sebi. Narodnosti ni možno komu namazati kar tako, kakor se namaže apno na steno, ali pa glazura na pisker. Na naše povelje se nikdo ne odpove svoji narodnosti. Ali bi pripustili mi Madjari, da nas katera si bodi sila pribije na svoje lastno kopito?“

„Ljudje so hoteli biti svobodni, a niso umeli biti pravični. Proglašali so jednako pravo za vse, a se niso hoteli odreči svojim privilegijem. Obožovali so rodoljubje, potiskali so v ospredje madjarstvo; pozabili pa so na veliki svet in na nepremeljive zakone narave“.

Na napade lista „Pesti Hirlap“ odgovoril je: „Spoštujmo pred vsem človeka; s tem povspešujemo mnogo primernejše koristi svoje krvi, toliko gledé narodnosti, kolikor gledé konstitucionalizma, nego če nedostojno silimo tujo krv, da postane madjarska . . .“

Proti Košutu samemu je pisal Szechenyi: „Razdražite le vse druge narodnosti do besnosti proti madjarski narodnosti; vrzite le tlečo zažigalnico v stanovanje poljedelca; pribičajte koristi skupne države v najskrajnejše protislovje, in napolnite kelih s svojim strupom tako, da prekipi: toda, glejte, kaj delate! Če pa bode te kedaj, ko bode prepozno, čutili in videli, da je bilo prokletstvo, kar ste navalili na našo glavo: potem se ne opravičujte s tem, da ni bilo ni jednega pravičnega v narodu, toliko odločnega, ki bi se bil potrudil po svoji moči, da o pravem času poruši Vaše slepilne sanje“.

Akademik Zsilinsky je završil svoje predavanje takó-le: „Sprejmimo v zagotovljenje madjarske narodnosti vodilno idejo Szechenyja katera se glasi: „Ne iščite blaginje in slave Ogorske zunaj svojih mej, v vas samih so zlati rudniki še ne prekopani in mnogim nepoznani. Ne pretiravajte in ne zahtevajte od drugih nikdar česa, proti čemur, ako bi se zahtevalo od vas, bi se uprlo vaše nacionalno čustvo, vaše človeško dostojanstvo . . . In naposled: Ne iščite nikjer drugod spasilcev, nego v svojih osebnih krepostih in svoji duševni superijornosti; kajti narod ima krepost in soperijornost le toliko, kolikor je po možnosti mnogo posamičnikov tega naroda možato in brez madeža na svojem mestu . . .“

V vseh teh odlomkih je vsak stavek in vsaka beseda na svojem mestu; vse je do korenine premišljeno, in kolikor niso Madjari poslušali Szechenyja, izpolnilo se je njegovo prorokovanje v prošlosti in se izpolnjuje sedaj in bode se še nadalje maščevalo. Szechenyi je Kasandra Madjarov; niso ga poslušali, in zato jo tirajo bolj in bolj v lastno propast. A nauki tega državnika ostanejo veljavni za vse narode in vse čase zgodovin najrazličniših narodnostij.

Slušao sam . . .

Slušao sam kao malo diete,
Da angelci kada proljet svane,
Sa nebasa u taj svet polete,
Pa da svuda, kud im nožka stane,
Nikne malen cvietak ubav.

Do sad nisam vjerovao priče,
Sad, kad zadje ti u srce moje,
Vjerujem, jer evo proljet svieč,
U mom srcu cvietak niknuo je,
Divan cvietak, moj angelče — ljubav.

M a j.

Pramaljeće svanulo, zelen bujna,
Čarno cvieće zemlji je resom svoj,
Gorom, dolom, svuda te, njivom, šumom,
Baštom, lugom poždravlja mili poj.

Kanda j' zimi vladala kruta bieda,
Kanda j' sada minuo ljuti vaj,
Kanda j' vječna sinula svietu sreća,
Kanda j' zemlja Adamov opet raj —

Naokolo narav se mladi, novi,
Divno kiti svako se biće sad,
Iznadzemske snuje si mladić snove,
Misli starac, eto je opet mlad.

Mašta j' silna. Hvalite Gromovnika,
Što vam drugu dao je krasnu tu:
Slika vama èdenske čudne slike,
Varkom, ljudi, slika vam sreću svu.

Zlato j' doba proljeće zemlji širnoj,
Blagi slada danci, veselja maj:
Ali kruta opet će doći zima,
Grudi vaše opet će trti vaj.

Ankin.

Iz poezij J. Stritarja.

Ž a l o s t.

Ti me spremlješ neprestano, tiha žalost!
Noč in dan si zvesto z mano, tiha žalost!
Z mano greš, ko tih čez polje grem zeleno,
Rožicami obsejano, tiha žalost!
Kamor v hladno gozdno senco rad zahajam
Mesto mirno ti je znano, tiha žalost!
Ti si mi na strani, ko po dnevnem trudu
Grem v veselo družbo zbrano, tiha žalost!
Pozno ti pri zglavji mi sede zatisneš
Rahlo mi oko zaspano, tiha žalost!
Iz nemirnega me zopet zbujaš spranja
Mehkoj ti ročicoj rano, tiha žalost!
Ti me zapustiš še le, ko trudno moje
Truplo v hladni grob polože, tiha žalost!

Izvirnik.

Ж а л о с т.

Ты ма спремляеш непремено, тиха жалост!
Ноч ии дан си звѣсто з маной, тиха жалост!
З маной граш, ко тих чеа полье грам зелено,
Ржжицами обсеяно, тиха жалост!
Камор в хладнѣхъ годнѣхъ сѣнцѣхъ рад захаям,
Мѣсто мирно ти мѣ знано, тиха жалост!
Ти си ми на странѣ, ко по дневнемъ трудѣ
Грам в веселѣхъ дружбѣхъ збранѣхъ, тиха жалост!
Позно ты при зглавѣи ми сѣда затиснеш
Рахло ми око заспано, тиха жалост!
Изъ немirnega ма зодат збуяшъ спанья
Мехкой ты ржжицой рано, тиха жалост!
Ты ма запустилъ ше ле, ко трудное мое
Трупло в хладный гробъ положа, тиха жалост!

М. А. Ламурскій.

Oblak ti gost, oblak teman,
Nebo si skoro vse zasegnil!
Kot čudna zver ti razkoračen
Vse štiri si grozno raztegnil!
Ob kraji nekaj belkasto
Na me, ti zver, srpo glediš,
Čeljusti strašno mi kriviš!
Iz njih je skočil glasen pišč,
Šumi, šibi se v gozdu drevje,
Prihrul je v mene strašen vrišč
Zaganja v me se, in vejevje
Po sadnem vrtu lomi pišč!
A solnce zlato zver zakriva,
Ter zvija se, grozno molči. —
A glej! ogenj oči zaliva,
In kakor kača šviga po zverini.
Zatuli grom,
Neba polom

Se širi gori na višini!
In strašen pišč,
In grozen vrišč
Ter novo rdeče kačje šviganje
Novo zverine gori zvijanje,
Novi grom,
Nov polom!
Trenutek tiho, mirno gori vse!
Debele padajo pa kapljice:
Solzi, rosi jih — usmiljeno nebo! —

To ni oblak pregost, teman
Neba nam svetlega zasegnil!
To je sovrag naš ljut, močan
Kremplje svoje na nas raztegnil!
Požrešno ljut na nas preži,
Pravico, bratstvo — vse taji,
Tei vedno grozno se grozi:

Провожаеш меня ты вѣрно, тихая печаль!
Ходишь со мною, неизмѣнно, тихая печаль!
Ты со мною, когда иду по зеленому я полю,
Весело цвѣтущему себѣ на волѣ, тихая печаль!
И куда охотно въ лѣсъ тѣнистый я хожу,
Мѣсто мирное ты знаешь, тихая печаль!
Ты со мною: по дневной меня работѣ
Межъ друзей ты провожаешь, тихая печаль!
Поздно ты, у головы моей сидя,
Очи нѣжно замыкаешь, тихая печаль!
А изъ безпокойнаго меня ты сна
Рано ужъ вотъ пробуждаешь, тихая печаль!
И оставилъ трудное мое ты тѣло
Лишь у гроба, это знаешь, тихая печаль!

Фр. Целестинъ.

Sovraštva bliski bliskajo,
Sovraštva gromi grmijo,
Viharji se na nas drvé,
Da nas zatro in pogubé. —
Slabiči se vijo, naklanjajo,
In brata brat — preganjajo!
Pravice solnce se temni;
Boječ in plah njen glas molči...
Zatihne grozni, silni vrišč,
Sovražnikov utihne pišč;
Ljubezni naše ne potrese grom,
Na nas ne zruši se neba polom!
Zrosi se nam usmiljeno nebo,
V ljubezni močne — prime nas kolo;
Zasije solnce žarko tudi nam:
Slovana tu ne bo ni strah ni sram! —

-st-

Въ минутѣ сомнѣнiя.

Любить, любить ужъ не хочу:
Люблю словѣнскій лишь народъ!
Тебя же, дѣва молодая,
Любить не буду ужъ впередъ!
Любилъ тебя я всей душой,
Такъ горячо и нѣжно!
Теперь же, сердце, намъ покой!
Иль, сердце, ты еще мятежно?

Не можешь отъ любви отстать,
Дѣвицу хочешь все любить,
Ей хочешь всежъ пожертвовать,
Чтобъ счастливымъ съ ней быть?
И, правда, голубить, ласкать
Умѣешь, дѣва, распрекрасно!
Все это, правда, забывать
Стараюсь, дѣва, я напрасно!

И хоть не любишь такъ меня,
Какъ нѣкогда любила,
Но голубить, ласкать — шута,
Дѣ, хоть шута, ты не забыла!
Любить, то правда, не хочу
Тебя, дѣвица молодая!
Но, что же дѣлать, не могу...
Хочу-ль забыть я дѣву рай?

Фр. Целестинъ.

Der Königssohn Marko.*)

(Nastavak.)

Nekoja su mjesta — ako sudimo, ne imajući obzira na dierezu — prevedena liepo, stihovi su gladki.

Milosch hört es, und er hört es gerne,
Lässt zurück im Hof den edlen Marko;
Milosch eilt hinauf zum schlanken Tschardak
Und bekleidet sich mit prächt'gen Kleidern:
Zobelkalpak mit der Silberfeder,
Dreifach zieht er über sich Gewänder
Und den bunten Überwurf darüber,
Wie kein König solchen je besessen,
Wohl an dreissig Beutel Goldes kostet
Nur das Futter in dem Überwurfe,
Niemand aber kann den Schatz ermessen,
Der verwendet wurde auf sein Äuss'res.
Und die Diener führen ihm das Pferd vor. —
Während Wojwod Milosch sich gekleidet,
Hat am Weine sich gelabt der Marko,
Ausgetrunken hat er einen Eimer,
Einen andern vollen trank der Scharaz.
Könntest du mit eignen Augen schauen,
Wie jetzt aussieht Milosch der Wojwode!
Stolz und froh kommt Marko ihm entgegen:
Von Gestalt gab' s niemals einen Höhern,
In den Schultern niemals einen breitern,
Und wie herrlich ist das Heldenantlitz!
Welch ein Feuer in den dunkeln Augen,
Und wie prächtig ist der schwarze Schnurbart,
Fällt dem Milosch auf die Schulter nieder —
Glücklich jene, die ihn nimmt zum Manne!

(Die stolze Rossanda, str. 37.)

Als die Worte Marko hat verstanden,
Wendet er zum Amselfeld den Scharaz,

Hat den Schecken mit dem Sporn erzürnet,
Dass dem Huf entströmt lebendig Feuer
Und den Nüstern eine blaue Flamme.
Böse reitet Kraljewitsche Marko,
Und vom Heldenantlitz rinnen Thränen
Unter Thränen spricht der Marko also:
„Wehe dir, du armes Amselfeld!
Welchem Schicksal musstest du verfallen
Nach dem Sturze unsres hohen Fürsten,
Dass die Mohren über dich regieren!
Ich kann diese Schande nicht ertragen,
Und kann nicht den grossen Schmerz erdulden,
Dass die Mohren hier Gewalt gebrauchen,
Unsere Bräute und die Mädchen schänden:
Heute will ich, Brüder Rache üben,
Will euch rächen oder dabei sterben!“

(Die Hochzeitssteuer, str. 241.)

Ali ima i negladkih stihova:

Denn der Montschilo hat die Gewohnheit. (Str. 11.)
Wojwod Montschilo fragt nun die Gattin. (Str. 12.)
Sondern aufmerksam horcht sie am Kissen. (Str. 13.)
Und es spricht der Wojewod *) Momtschil. (Str. 16.)
Unsere **) guten Pferde lass uns reiten! (Str. 23.)
Unwürdige dürfen unser spotten. (Str. 35.)
Bis zu uns sind Nachrichten gekommen. (Str. 43.)
Höre, Mädchen, hochmüthige Rossa! (Str. 51.)
Doch entkam ihm Wutscha der General. (Str. 74.)
Und zu Marko spricht der Beg Kostadin **). (Str. 78.)
Sähst du sie doch — glücklich ihrer Mutter! (Str. 88.)
Bis ich komm zum eb'nen Syrmerland. ***) (Str. 107.)
Marko antwortet der alten Mutter. (Str. 145.)
Leider ist der Brautführer und Beistand. (Str. 152.)
Ausgetrunken hat er einen vollen Eimer. ***) (Str. 157.)
Wie ein Hirsch, der erst ein Jahr alt. ***) (Str. 171.)

*) U predzadnjem broju tiskano je na jednom mjestu vlastito ime *Kraljević* malenim početnim slovom, mjesto velikim. — U zadnjem broju čitaj na str. 169. *thöricht* (ne: *töricht*) — Na str. 170. izostala je diereza u stihu: „Heute hat sie | mich an dich verrathen“. — Na istoj stranici ima biti tiskano (sub linea): „Svaka zvijezda svojim svjetlom sieva, Svaka ptica svojim glasom spjeva“ — te: „Tko se vere uz klance niz klance Ter se krade k onoj Gori Crnoj?“ — Na str. 171. izostala je diereza u ovih stihovih: „Und begegnen | draus im Feld dem Marko“, „Und erreichten | bald die schlanken Brücken“, „Singe, Bruder, | dass du mich ermunterst!“, „Und zu ihnen | trugst du Wein und Brantwein“, „Und den Kolben | traf des Vilip Säbel. — Na istoj je stranici izostala

(Nastavak dodje).

ceza u ovih stihovih: „Damals war's, | und wir erzählen's heute“, „Nun besteigen sie | die Lieblingssperde“, „Es ist so, | wie's auch der Kaiser sagte“. — Istotako izostao je znak odmora na str. 172. u ovih stihovih: „Marko antwortet | der alten Mutter“, „So hat mich | der Marko stets verwundet, Wenn zur Jagd | er Sonntags zeitlich aufbrach“, „Sieger sei | in jedem Kampf dein Säbel!“ — Na istoj stranici čitaj: „Marko zieht (ne: sieht) zu seinem weissen Rosse“.

) Wojewode. — *) Uns're. — **) V. op. 64. — *) Syrmerlande. — *) To nije deseterac, nego dvanajsterac; ja sam već čitao i heksametara od sedam metara. — **) To nije deseterac, nego osmerac (v. op. **).

Priredio dr. Trnoplesar.

Српске народне пјесме (женске)

из Стоњског Приморја. — Из непечатане збирке В. Радојевића.

1.
Расте орав¹⁾ на сред села,
Под њим мало почивало,
Ту почива брат и сека,
Брате²⁾ секи чову кроји,
Сека брату јадрук везе;
Сека брату говорила:
„Честе пуче, мили брате,
Честе пуче низ њедарца,
Да не могу мушке руке,
Мушке руке ни јабуке“.

Брате секи говорио:
„Честе гране, секо моја,
Честе гране на јадруку³⁾,
Да не могу прегледати,
Друге младе дјевојнице“.
Сека брату говорила:
„Устани се, мили брате,
Па се пењи уз ораве,
Па утргни ресу злата.
Да скујемо граду кључе,
Да видимо што ј' у граду“.

Ма је брате од послува,
Па се пење уз ораве,
Па утргну ресу злата,
Па скваше граду кључе;
Кад у граду девет браће,
Међу њима једна сека,
Једна сека Маргарита,
На глави јој шемирес-косе
И два трака сува злата
И два пера паунова
И четири коштранова⁴⁾;

Браћа секи говорила:
„У богу ти, секо наша,
Оклен теби шемирес-косе
И два трака сува злата
И два пера паунова
И четири коштранова?“
Сека браћи говорила:
„А бога вам, девет браће,
Госин Синка дуљукала,
У бешици⁵⁾ позапањеној,
У коношим сребријем —
Госпа ми је на дар дала“⁶⁾.

¹⁾ Мјесто *орав*, а каже се и *орав*; тако се каже у дијалекту и *слува* мјесто *слух*, *уво* м. *уво*, *крув* м. *крух* (хлеб), *чова* (турска ријеч) и *чоја* м. *чожа* (свита) = das Tuch, *послув* м. *послух* и т. д.
— ²⁾ Вокатив мјесто номинатива, што је сасвим обично у нашим

нар. пјесмама. — ³⁾ (Турска ријеч) = ein gesticktes Schweisstuch.
— ⁴⁾ Ваља да је каква перната живина? — ⁵⁾ (Турска ријеч), номинатив *бешика*, српски *колијевка*, die Wiege. — ⁶⁾ Десетак, петнаест стихова од почетка ове пјесме потсијећа нас на 60-у пјесму у

2.

Ovc' uzbija ljubi Ivanova,
Ovc' uzbija, sitan vezak vese,
Spored njeje *) svoj *) ђевере Павле;
Проговара свој ђевере Павле:
„Благо Иву, малом брату мому,
Кад му ђуби б'јеле оvc' уzbija,
Ovc' уzbija, sitan vezak vese!
Ја се Павле н'јесам ни вјерио,
Ни вјерио, како л' оженио!“

3.

Сједи чобан на камену,
Блеји овца под каменом
Питао је млад чобане:
„Што је теби, овца моја:
Ил' си гладна, ил' си жедна?“
Проговара б'јела овца:

„Немој мене, млад чобане!
Кад сам била шилегвица ¹²⁾,
Пред овца сам прва ишла,
Пасла траву непашену,
Пила воду немућену,
А кад сам се ојавила,
За стадом сам пристајала,

„Жен' се и ти, мој ђевере Павле!“
„Немам с којом, мила нево моја,
Ве' ако ћу с Једом секом твојом“.
„Немој, Павле, Јеле секе моје —
На Јели су секи до три мане;
Једна мана сањивница *) Јеле,
Друга мана рана ¹⁰⁾ на образу,
Трећа мана: неум'јетна ¹¹⁾ Јеле“.
Проговара свој ђевере Павле:
„Фала Богу, мила нево моја!

Што је мана сањивница Јеле,
Ја ћу Јели санак претргати
На десници мојој руци б'јелој;
Што је мана рана на образу,
Ја ћу Јелу једном полубити —
Сама ће јој рана зарастати;
Што је мана неум'јетна Јеле,
Ти си сека — научићеш Јелу“.

Пасем траву опашену,
Пијем воду помућену“:
Проговара млад чобане:
„А бога ти, овца моја!
Да ја теби јаде кажем:
Док сам и ја младих био,
Док се н'јесам оженио,

Дјевојке ме братом зваше,
Удовице: подубрате,
Старе бабе: наш синовче;
А кад сам се оженио,
Дјевојке ме врагом зваше,
Удовице: врагомете,
Старе бабе: ој магаре!“ . .

V Trstu, dne 16./V. 1894.

Draga moja!

„П Dostojevski, ripeto, non si
racconta, che bisogna leggerlo“.

Italijanska kritika.

II. Vse to si torej slišala in bojiš se, kakor vidim, golobica moja! Nadejam se, da bodeš pa meni rajša verjela nego onim, ki poznajo pisatelja jedino iz onih besed. Res je, on je največi ruski realist, a med realizmom in realizmom je razlika, kakor med človekom in človekom!

Ti dobro veš, kakó se mi je godilo z Zolovo knjigo, katero si mi nasovetovala, češ, da jaz moram vse poznati. Kljub vsej svoji najboljši volji nisem prečitala četrtine knjige, in vendar ne more se reči, da ni umetnik in to velik umetnik.

Realizem Dostojevskega je po vsem drugačen, dasi se ta razlika ne more opisati. Italijanski kritik piše po Vogüe: „Kdor bi obiskal bolnišnico samo iz radovednosti, da vidi nenavadne rane, tega bi mi sodili strogo; človek pa, ki vstopi tje, da zdravi one rane, tak je vreden našega zanimanja, našega spoštovanja“. Poslednjih jeden je Dostojevskij. Njegove knjige so vse žalostne, strašne, kakor je bilo žalostno življenje njegovo. Junaki in junakinje so mu revni ljudje iz predmesti velikih mest. Čitala sem tri njegove knjige. Prvo delo njegovo: Ubogi ljudje, potem ječe njegove ter hudodelstvo in kazen, pri katerem delu se je povzdignil njegov duh do vrhunca, a se tudi tam ustavil.

Obetajoč Ti, da Ti kaj več sporočim o tej knjigi, nisem mislila, da mi bode to silno težavno, in da bodem morala poiskati in zopet pregledovati to knjigo, o kateri pravi italijanski kritik; „Pripovedovati o tej knjigi na dolgo in široko, je jako neugodno delo; to je grozna knjiga, ki se mora čitati od konca do kraja, pri kateri ne moreš preskočiti ni jednega lista, in ki provzroči v čitatelju mrzlico, navda s strahom in grozo, a od katere se kljub vsemu temu ne moremo ločiti, dokler nismo prečitali zadnje vrste“.

Predno Ti pričnem pripovedovati o tem delu, naj Ti

povem, kdo je bil Dostojevskij. Zagledal je luč sveta leta 1821. uže v bolnišnici revnih v Moskvi, kjer je bil njegov oče zdravnik. Učil se je najprej v svojem rojstnem mestu in potem je pohajal šolo za vojaške inženirje v Petrogradu. Leta 1843. bil je odpuščen kot podčastnik, a leto potem se odpove vojaškemu stanu. Od tega dne prične se divji boj Dostojevskega z revščino. Gotovega kruha ni imel nikdar kot tedaj, ko je bil pregnan v ječo v Sibirijo. Navajen je bil vsakemu poznanjkanju, a njegov ponos trpel je neizrecno vsakrat in pri vsem, kar je izdajalo njegovo uboštvo. To živo, krvavo rano zasledimo pri vseh junakih v njegovih romanah, v katerih je vtešena duša njegova.

Vrhu tega bil je bolan, živci njegovi bili so pretreseni, in večkrat je legši spat, napisal naslednje besede: „Nocoj zaspim morda dolgotrajno spanje, pazite, da me pokopljete še le čez nekoliko dni“. Prijatelj iz njegove mladosti je pripovedoval, da se je Dostojevskij uže tedaj valjal po tleh s penčimi usti.

Posnela sem te glavne poteze iz Vogüe-ja, kateri je Dostojevskega poznal osebno v poslednjih treh letih pisateljevega življenja. Znamenito je vse, kar piše o tem ruskem geniju slavni francoski kritik, a Tebi ne morem navajati vsega, ker bi bilo pač predolgo.

Še par njegovih besed, predno pridem k romanu samemu: „Potem, kakor nas vzlet njegovega talenta vzneso, zovemo ga po vsej pravici filozofa, apostola, umobolnega, tolažnika žalostnih, ali rabeljna mirnih duš, Jeremijo v ječi, ali Shakespear-ja v blaznici; vsi ti naslovi mu pristujejo, a vsak za se mu nobeden teh ni dovolj. Niso poznali tega velikana do dne njegove smrti. Dne 12. februvarja 1882. ostane neizbrisen v Rusiji. Od jutra bilo je uže vse mesto na nogah tam ob Prospektivi; stotisoč oseb stalo je ob poti, po kateri se je imel pomikati sprevod, a računali se, da je šlo 20.000 oseb za mrtvaškim vozom. Vlada se je bala, da ne nastanejo demonstracije, dijakom je bilo treba strogo zažugati, ker so hoteli nositi za vozom verige sibirskega jetnika. Kdor je

karakteristično. — *) (Pronomen) mjesto *я*, a upotrebljava se in u običnom govoru po svoj okolici dубровачкој; tako se tuda još govori *јом* mjesto *јој* (dat.), n. p. „Тад *јом* даде двије пушке мале“. — *) Mjesto *мен*, *нези*, a налази се само у pjesмама. — *) *Саа-вакица*, die Schläferin, dormitrix. — ¹⁰⁾ Rana, vulnus. — ¹¹⁾ неум'јетан, -тна, -тно, okoren. — ¹²⁾ Ein junges Schaf. — ¹³⁾ Pjesme je ubijeležjo moј prijatelj Јован Перовић, Дубровчанин, a жени их је уступно приликом Гундулићеве свечаности у Дубровнику. В. Р.

Вуковој књизи „Сри. нар. pjes. из Херцеговине“, али је у Вука десетерац; средина опет у неколико наличи другој трећини pjesме у „Новој Зети“ (1890. стр. 65.), под насписом *Дјевојнице параваница*, што се опет, с малом разликом, налази и у „Списку-Далматинском магазину“ за год. 1866. (Види о томе у Јавору, год. 1891., стр. 461). Из овога видимо како данас поетају гдјекоје нар. pjesме — како народна мншта знаде да вјешто одабере више њих и по њима компилира њеку хармоничну цјелину, која нам пружа опет вјешто ново,

videl ta sprevid, videl je tu vsa nasprotja, ki se morejo videti v kaki deželi“. Našteta Ti tu vse stanove od najvišjih do revnih, ponižanih, razžaljenih, obsedenih, ki so bili njegovi najljubši klijenti. V cerkvi pa so ga pričakovali državni dostojanstveniki in mladi principi carske rodovine.

Možno je, da si to že čitala drugod, vendar mislim, da ne škodi, ako slišiš to še jedenkrat iz najgotovejšega vira, kakoršen je Vogüe, ki je pokazal velike genije ruske in njih umotvore vsej Evropi.

Jako vročega večera meseca julija — takó pričenja Dostojevskega znamenito delo — pride iz podstrešne sobe peteronadstropne hiše mladenič. Vesel je, da ne sreča na stopnjicah nikogar, a prišedši na ulico, jezi se sam sábo in si pravi: Hm, kakó sem malenkosten; taki načrti mi rojijo po glavi, pa bojim se srečati gospodinjo, katerej sem nekaj dolžan. Po raznih ulicah pride pred veliko hišo, v katero vstopi ter gre do četrtega nadstropja, da tam opravi „glavno skušnjo“. Nezaupna, grda starka mu odpre; kažoč jej staro srebrno potlačeno uro, katero hoče pri njej zastaviti, ogleduje si po sobi vse natanko. Ona mu ponudi za uro pol-druge rubelj. Srdit hoče uže oditi, ko se spomni, da nima druge rešitve, ter jej ostavi uro, za katero mu ne dá več kot jeden rubelj in petnajst kopejk, ker si je obdržala razne obresti. Med tem, ko stara išče denar, opazuje on ključ, škrinjico in vse druge podrobnosti za „namenjeni dan“. Odhajajoč obeča jej, da jej kmalu prinese nekaj drugega.

Prišedši na ulico, povprašuje sam sebe, je li možno, da je mislil kaj tako groznega, in da se je s tem bavil ves mesec. Premišljujoč vstopi v prav slabo gostilno. Pričakovala pač ne bodeš, da Ti jo opišem takó, kakor jo opisuje Dostojevskij, tudi ne, da ti natanko ponovim tužno povest iz Marmeladovega življenja.

Bil je to niži uradnik, uže pijan, ki se je takoj zavzel za vstopivšega Razkolnika, kakor ta zanj, kar se zgodi večkrat, da naš posebna sila vleče do osebe, katero vidimo v prvič. Marmeladov jame mu glasno pripovedovati svoje tužno življenje. Vdovec s štirinajstletno hčerko, poročil se je s Katarino Ivanovno, vdovo s tremi otroci. Bila je to izobražena žena iz dobre rodovine. Ker je po smrti svojega prvega moža, s katerim se je omožila proti volji svojih roditeljev, ostala prav revna in ni vedela, kam bi šla, sprejela je njega — Marmeladova, če tudi jokajoč Kar je hči njegova, Sonja, trpela pri kruti mačehi, tega ne more povedati.

Prvo leto delal je vse leto, in ni se dotaknil pijače, ne da bi si kaj opomogel; naposled odstavijo ga od službe brez nobenega vzroka. Udá se pijači. Vsak dan prihaja domov pijan, žena ga vleče za lase in drsa po sobi, in to mu dé prav dobro, da se malo pokori. Zabil je vse, celó nogavice njene. Moževo, svoje in perilo otrok oprati mora Katarina Ivanovna tedaj, ko vse spi, ker preobleči nimajo kaj. Sonja šiva, a kje more zaslužiti za vso družino in še očetu za pijačo! Višemu uradniku sešila je 6 srajc iz finega olandskega platna, a ko je terjala svoje plačilo, spodil jo je, češ da srajcam ni prav zašila vratu. Pijan leži on in malo ne brez zavesti na starem divanu, vendar sliši, kako bije jetična žena svoje tri otroke, ko jočejo za lakoto in zajeda pastorko, da živi ob njih ramah. Sonja se z grozo in studom prodá, da pomore svoji rodbini. Marmeladova boli vse to, a ne more si kaj, neutešna strast do pijače je močnejša od njegove volje.

Sklene za trdno poboljšati se ter gre k ekscelenciji Ivanu Afanasjeviču in mu potóži svoje gorje. Ta se ga vsmili, preskrbi mu službo.

Srečno prinese prvokrat domov vso plačo — 22 rubljev — žena ga gleda nežno, daje mu pred odhodom v urad kavo s pravo smetano, miri, ko spi, radi njega otroke. Pred

petimi dnevi pa odpre on skrivaj ženino škrinjico in vzame ves denar. Navadil se je bil pijančevanju in ni se mogel vzdržati. Zapravil je vse, tudi obleko svojo, katero sta mu prav novo preskrbela žena in Sonja; zamenili so mu jo v gostilni s cunjami, katere ima sedaj na sebi. Danes bode uže peta noč, odkar spi ob Nevi, odkar je od doma.

Razkolnikov posluša s sočutjem zgovornega moža, kateroga spremi po noči domov, kjer je svedok najrevnejši bedi, najžalostnejšim rodbinskim razmeram tam v Marmeladovem stanovanju, jedini sobi, po kateri morajo hoditi drugi ljudje v svoje stanovanje.

Pred mesecem bil je Razkolnikov v nekem traktirju. Častnik in dijak sta imela tu med seboj svoje pogovore. Govorila sta o Aléni Ivanovni, stari skupulji, od katere je tedaj Razkolnikov baš odšel prvokrat, in pri katerej je tedaj zastavil prstan. Dijak pripoveduje, kako je starka hudobna, da ne podaljša obroka ni za 24 ur, da posojuje na predmet četrtno njegove vrednosti in zahteva 5 ali 6 odstotki na mesec. Glej, starko to bi jaz umoril in okradel, ne da bi me najmanje pekla vest. Šalim se, a vendar poglej: tu bolehná, neumna, hudobna starka, ki ne koristi nikomur, a nasprotno škoduje vsem, ki ne ve, čemu živi razumeš? Tam pa mlade sveže moči, ki se izgubljajo na tisoče radi pomanjkanja. Sto, tisoč koristnih del bi se vstvarilo, zboljšalo z denarjem starke te

Še je govoril in vedno bolj oduševljeno. Razkolnikov, ki je slišal vse to, bil je jako vznemirjen. Kako da ta dijak govori takó, kakor je mislil on, ko je v prvič videl neprijetno in neprikladno starko? Tedaj se ga je lotila nesrečna izkušnja. Ves mesec je premišljeval to stvar in tretji dan potem, ko je zastavil pri njej uro in opravil „glavno skušnjo“, umoril jo je s sekiro, in ker je med tem prišla še sestra njena nenadoma, morala je pasti pod sekiro tudi ona.

Tu se začne njegovo trpljenje, njegovo preganjanje. Nikjer nima miru, nikjer pokoja, najrajši govori o tem ubojstvu. Nekov glas ga sili k sodišču, da se tam izpove, a zopet drugi ga ustavlja. Po dovršenem zločinu — zvršil ga je pri belem dnevu in pri nezaklenjenih durih — lotila se ga je vročica. Ohranil je pa vendar vso prisotnost duha, da je odpravil od sebe vse sledove tega čina.

Drugega dne potem dobi poziv priti pred sodišče. Bolan in v vročici odpravi se takoj. „Ali uže vedó?“ povprašuje se. „Vstopim, poklekнем in povem jim vse“. Pozvan pa je bil le radi dolga do svoje gospodinje.

Zrak je bil zatuhel, vroč. Uradnik ga ozmerja, da je prišel dve uri prepozno. Razkolnikov mu odgovori, da je še le pred četrto uro dobil poziv, in da je to uže vlnudnost, da je prišel, ko še stati ne more na nogah. Uradnik ga opominja, naj ne kriči in naj se vede dostojno, a oni mu odgovarja, da je baš on, ki vpije in zraven kadí, kar je gotovo nedostojno. Razkolnikov pripoveduje na dolgo in široko svojo povest, povdarja svoje uboštvo, spozabi se, govori z oduševljenjem o stvareh, ki niso na mestu. Prisotni so trije uradniki. Pozovejo ga, da podpiše in obeča plačati svoj dolg. Tu se ga mahoma polasti novo, do tedaj še nepoznano čustvo, da je pregnan iz človeške družbe, da mu je prepovedano vsako tako oduševljenje in pogovor ne samo s temi ljudmi, ampak tudi z najbližimi sorodniki. Roka se mu trese, jedva da more podpisati. Podpisavši se, ne odide, ampak nasloni glavo ob roki in misli: Kaj, ko bi povedal vse, da bi šli z mano domu, pa da jim pokažem vse, najboljše bode, ako odložim to breme. Tako misleč, sedi vendar še vedno tam nepremično. Uradniki pričnejo med tem pogovor o ubojstvu prejšnjega dne. Razkolnikov hoče k vratom, a ne more, ker se onesvesti. Ko se zavé, sedel je uže na stolic

med onimi tremi uradniki. Proti domu gredé, pravi sam sebi: „Sedaj gotovo uže sumijo“, in strah ga prevzame. Zbeži domov, vzame reči, katere je mogel ukrasti pri umorjenih Aléni ter jih nese na neko dvorišče pod velik kamen, ne da bi niti pogledal, koliko je vrednosti. Bega, kakor divji, in ko vendar pride v svojo sobo in zaspi, sliši stok, jok in krik — zavzet poslušá in sliši, kako bije policijski načelnik njegovo gospodinjo. V strahu poteč se, pokliče deklo in jo vpraša, zakaj je prišel Ilija Petrovič, sodniški načelnik, in zakaj bije gospodinjo.

„Bolán si, in to dela samo tvoja razburjena kri, v hiši je vse mirno“, odgovori dekla Nastenka.

Kaj delam, draga moja, kaj delam? Kaj bodeš mogla znati iz tega? Kje si bodeš mogla napraviti le majhen pojem o velikem pisatelju po teh odlomkih? Žal mi je skoro, da sem se lotila tega dela, a glavna stvar, ki me je naganjala, je ta, da spoznaš to knjigo tudi Ti — revica, mislila sem, da jo bodeš mogla spoznati po teh malenkostih! Hotela bi, da vsi vedó, da vsi čitajo to knjigo, ki je také različna od vseh drugih! Prva stvar se ve da ni tu hudodelstvo, ampak kazen, kakorsne ni še popisal nihče, a skusil mnogokdo.

Kmalu potem, ko je izšla ta knjiga, umoril je nekov dijak prav v enakih razmerah nekega skopuha, in pravijo, da je bil temu kriv velikanski vspeh tega spisa. Če je také, prečital je oni človek knjige samo majhen del, in o kazni ni imel pojma, kajti kdor čita jedenkrat ono kazen vesti, ne more storiti zločina.

Ker sem uže pričela, naj Ti torej povem, kakor morem, naprej. Bolán v vedni vročici leži Razkolnikov oblečen na divanu ter trdno stiska jeden čevlji in niti, katere je odtrgal pri tleh od svojih hlač, in katere so imele nekaj pikic krvi. Proti večeru vstane, tava po ulicah in vstopi v nekov trakteri oblečen v novo obleko, katero mu je z materinimi novci preskrbel njegov prijatelj Niži policijski uradnik, ki ga je videl onega dne pri sodišču, stopi k njemu ter prične z njim razgovor. Razkolnikov, ki je sumil, da je oni za to tam, ker vse ve, pripoveduje mu, kako ga najbolj zanima baš oni uboj. Šali se s policistom, češ, ga li ne vidi lepo oblečenega, ne vidi, kako gosposko obdaruje točaja. Pravi mu dalje, ko bi bil on umoril ono staro, kakó bi on naredil z njenim denarjem — pove mu vso resnico, in ko ga oni gleda bled in tresoč se, zasmeje se Razkolnikov na vse grlo, rekše: „Kaj ne, da ste verjeli, da verjamete, da sem jaz oni ubijalec, povejte, kaj ne, da ste verjeli! In o čem ste pričeli govoriti tedaj, ko sem odšel od sodišča? In zakaj so me izpraševali, ko sem se zopet zavedel!“

Ko zopet tava po ulicah, zroč zmerom v tla, stoji ne vedoč pred ono hišo. Tu mu glas zašepeta nekaj na uho. Vzdigne glavo, vstopi v vežo ter gre do onega stanovanja, ki je bilo odprto na stežaj, ker so delavci popravljali in na novo slikali stene. — „So li pomili tla, kje je ona luža krvi?“ vpraša jednega izmed delavcev. — „Kakov človek si ti?“ odvrne mu začudjen ta. — „Pojdi z mano na policijo, pa bodeš vedel!“ — „Pijan je“, pravi jeden. — „Nekaj ima na vesti“, pravi drugi „odvedimo ga k sodišču!“ — „Pusti ga, nor je“, reče tretji.

Razkolnikov pa stopi na hodnik in zvoní trikrat počasi kakor je zvonil onega dne, ko je izvršil grozno zločinstvo. Tisti glas šibek, kakor bi bil zvonec iz kositarja, seže mu do srca. Ko pride na ulico, vidi kakih dve sto korakov od one hiše, da je gosposki voz potlačil pijanega Marmeladova. Vzbudi se iz svojih mučnih mislij ter si pravi, da je tu treba delati. Vzame si ves nalog na se, ukaže nesti Marmeladova na pol mrtvega na dom, pokliče zdravnika, plačuje tu in tam, da bedni ženi Katarini Ivanovni za pogreb ves

denar, ki ga mu je poslala uboga mati. Prizora o pijančeveji smrti med obupnim govorjenjem Katarine Ivanovne, jokom ubogih sirot, tolažečega zaman duhovnika, ponižane Sonje in radovednih sosedov, ki so napolnili prostor, ne dotaknem se, ker bi bil pravi greh. Razkolnikov bil se je ves zavzel za ubogo rodbino; tudi o drugih raznih prilikah dal je revnim ljudem zadnji novc in pokazal vsmiljeno srce. Na večer Marmeladove smrti pride s prijateljem v svoje stanovanje in zagleda mater in sestro svojo v svoji sobici. Ko odpre vrata, obstoji trd kakor kamen. Vedel je, da morata skoro priti, in vendar kako se jih je ustrašil! Oni dve vzklikneta veselo — videli ga nisti tri leta — ter mu tečeti nasproti. Ali on stoji nepremično brez življenja. Ženski ga objemati, poljubujeti, smejeti se in jočeti ob jednom — on pa pade nezavesten na tla.

Hitro ko more, odpođi mater, sestro in prijatelja od sebe, ker ne more trpeti poleg sebe onih poštenih duš.

Razkolnikov prijatelj, Dmitrij Prokofič, je sorodnik izpravniku Porfirju Petroviču Razkolnikov gre k Porfirju Petroviču radi prstana in ure, koja je zastavil pri umorjeneji starki, da ju zahteva nazaj. Ta, ki je uže vedel o onem čudnem posetu na večer v stanovanju umrše Alene Ivanovne, in kaj je vprašal delavce, slišal o zvonjenju, o vprašanju po krvi, vedel, kakó je onemogel onega dne pri sodišču, iskal je, kako bi Razkolnika vlovil. Od tu prične prava zabava v spisu.

Ko gre Razkolnikov vprvič s prijateljem k Porfirju, vstopita oba glasno smeje se, posebno je bil prvi podoben razposajenemu dečaku, ki le težko pridržuje smeh. Ko mu pripoveduje o namenu svojega pohoda, poslušá ga sodnik verno ter mu od časa do časa namežika z levim očesom, kakor bi hotel reči: razumem te uže, saj vem vse. Razkolnika moti ta pogled, in prične se sedaj prava igra med njima. Hudodelnik, gotov, da sumijo o njem, kaže to pri vsakem stavku. spozabi se, a oni se dela, kakor da ne sliši onih stavkov. Sodnik jame govoriti o članku „O hudodelstvih“, ki ga je spisal Razkolnikov, in kateri je on čital pred dvema mesecema.

„Ako se spominjate, dejali ste koncem spisa, da je ljudij na svetu, ki smejo ali, prav za prav, imajo pravico prestopati zakon, ker za nje také nekako ni zakonov. Vi delite ljudi v navadne in izredne. Prvi morajo živeti v mejah zakonov poslušni, drugi, izredni ljudje, ki lahko prestopijo zakon.“ — „Ni baš to bila moja misel“, pojašnjuje R., „in cenzura bi kaj takega ne dovolila. Hotel sem reči, da tak izreden človek ima pravico, ne oficijalno, ampak po oblaščenju svoje vesti, prestopiti kaka zaviranja, ko to zahteva završitev njegove ideje, ki je kakrat koristna vsemu človeštvu. Ako bi n. pr. Kepler in Newton ne mogla pokazati svojih izsledb drugače, nego da odstranita 10 ali 100 oseb, imela bi pravico, več, ona bi morala usmrtiti te osebe, ki so jima na poti. Zato pa ne pravim, naj bi bil Newton ubijal vsak dan in po svoji volji.“

Cituje také Napoleona, Likurga, Solona, Mahomeda, ki so vsi prestopili zakone in se niso ustrašili preliivanja krvi za svoje ideje. — „Sicer pa ni se vam treba bati preveč, kajti velika večina ne prizna one „pravice“, dene take ljudi ob glavo ali jih obesi in tako izpolni prav pravično svojo dolžnost. Ne redkokrat spozna njih ideje po smrti in jim stavi spomenike. Navadni ljudje so gospodarji sedanjosti, izredni pa prihodnjosti.“

Takó nadaljuje ta jako zanimiv pogovor, v katerem vpraša sodnik Razkolnika, ali veruje v Boga in v Lazarovo vstajenje. Razkolnikov pritrdi jako odločno. Koncem pogovora oglasi se izza svoje pisne mize oni niži uradnik, ki je

uže skušal Razkolnika v traktirju ter pravi: „Torej tisti, ki je oni dan umoril našo Aléno Ivanovno, domišljuje si, da postane nov Napoleon!“ — Porfirij, prišedši takó zopet na svoj ljubljeni tema, vpraša Razkolnika: „Ah da, oprostite, ste li šli tje med sedmo in osmo uro?“ Razkolnikov pritrди. — „Dobro, po stopnjicah gredoč, niste li videli v drugem nadstropju durij odprtih in delavcev v stanovanju? Slikali so zide na novo, niste jih videli? To je za nje jako važno.“ — „Slikarjev? Ne, nisem jih videl“, odgovori počasi R., kakor da bi se ne mogel domisliti. Z vso energijo svojega uma misli, kakovo past mu je s tem nastavil sodnik. — „Ne, nisem jih videl in tudi nikakih odprtih durij“ nadaljuje zadovoljen, da je tako srečno odbil ta zviti napad. „Ali v četrtem nadstropju, spominjam se, da se je selil oni uradnik nasproti Aléni Ivanovni, slikarjev pa nisem videl.“ — „Ali kaj govoriš“, pravi Razkolnikov prijatelj sodniku, „on ni šel tje onega dne, ko je bila umorjena stara, ampak dva dni prej. Slikarji so pa delali istega dne, ko se je zvršilo zlodejstvo.“ — „Ah res, zamenil sem dato“ odgovori Porfirij.

„Ko bi Ti hotela navajati vse takó zanimive pogovore, morala bi kar zaporedoma sloveniti, to pa ni moj namen. Namen moj je ta, da se zavzameš za pisatelja in knjigo ter sežeš po njej, hitro ko bodeš mogla.“

Porfirij je bil gotov, da je Razkolnikov pravi hudo-delnik, a pristnih konkretnih dokazov ni mogel dobiti od nikoder, vabil ga je torej k sebi, in če ga tudi ni, prihajal je R. rad k njemu sam. Ko se je R. javljal pri njem, bil ga je Porfirij vedno vesel, stezal mu obe roki nasproti, a jih odtegal o pravem času, da mu ni dal nobene, namežikal mu takó pomenljivo z levim očesom, da je R., ki je zapazil vse to, trpel, mnogo trpel in se s P. vedno prepiral, da on njega sumi.

Zaprl so več oseb, med temi tudi slikarja, ki sta slikala istega dne v drugem nadstropju.

Ko sta R. in P. nekega dne zopet skupej, pravi mu P., da se on jako zanima zanj, da ve o njem mnogo stvari, ki morejo biti le nasledki njegove bolezni, pa da se mora varovati, ker bolezen njegovih živcev utegne biti nevarna. Takó ve n. pr., da je na večer nekega dne šel v ono stanovanje, da je začel zyoniti in da je vprašal po krvi, kar je ne malo začudilo „dvornika“ (vratarja) in delavce. Porfirij je govoril prijateljski, a R. ni ne trenotek verjel v njegovo prijateljstvo ter jezil se, kaj se toliko briga zanj in ga zasleduje. Vzkipel je v svojem srdju in zavpil: „Vedeti hočem, sumite li mene ali ne, odgovorite, Porfirij Petrovič, in to hitro brez okoliščin!“ — „Ali, moj Bog, zakaj se tako vznemirjate in takó nadlegujete? Zakaj hodite sem, ne da bi vas kdo zval?“

In drugikrat jezi se zopet Razkolnikov: „Razumem, vso vašo premetenost razumem, vi lažete in me dražite, da bi se izdal!“ — „Ali, očka, vam ni treba več, da se izdaste, pogledjte samo, v kakem stanu ste!“

Večkrat prideta še skupej, ker je Porfirij želel, da R. sam izpove svoj greh, a vselej brez vspeha. Nekega dne pride Porfirij sam v Razkolnikovo stanovanje in ga prosi odpuščanja, ker je res njega sumil, a sedaj da je našel pravega hudodelnika. S svojo zgovornostjo pripoveduje mu na dolgo o Nikolenki, slikarju, kateri je bil dosedaj zaprt, ker se je sam obtožil iz nespametnega verskega fanatizma, a da so sedaj s stvarjo na jasnem.

„Nikolenka nikakor ni hudodelnik, hudodelnik je oni, ki leta okolo sodišča in sodnikov kakor metulj krog luči, dokler se ne opeče in pade; oni ubijalec je tisti, ki slušajoč pogovor o onem ubojstvu, pade v nezavest in se potem izgovarja z boleznijo ali soparno vročino v sobi; naučil se je

pač izvrstno lagati, a ni se znal zavarovati proti izdajajoči ga naravi. Ubijalec je oni, ki gre na večer v tisto hišo poskušati slabi zvonov glas in poprašuje po krvi“

Razkolnikov, ki se je bil poprej umiril popolnoma, ko ga je Porfirij prosil odpuščanja takó odkrito, začne drhteti ter vpraša tresoč se: „Kdo je torej ubijalec, kdo?“ — „Kdo, kdo, vi ste, Rodjan Romanovič Razkolnikov, vi in nihče drugi.“

Tu mu Porfirij res prijateljski prigovarja, naj gre in se obtoži sam, zagotavlja ga, da mu dá častno besedo, da se on bode delal, kakor bi o tem ne vedel ničesar. Kaznovan bode tako mnogo manj, rešen pa bode najhujše kazni, ki je kazen vesti.

Razkolnikov se brani dolgo, a naposled se vendar udá. Ker je bilo življenje do tedaj brez madeža, ker se je nasprotno dokazalo, da je storil mnogo dobrega, da je otel požaru z nevarnostjo lastnega življenja dvoje otrok, kaznovali so ga samo za 7 let.

V knjigi pa je vpletenih še premnogo zanimivih oseb, katere bi nam dale več malih povestij. Tako Svidrigajlov, katerega vleče skrivna moč do Razkolnika, ker je imel tudi on mnogokaj na vesti; plemenita Dunja, Razkolnikova sestra in dobri Dimitrij Prokofič, njegov prijatelj; podla kreature Ludgin, nesrečna Katarina Ivanovna in njena deca.

Omenim naj Ti še nedosežno popisanega obeda ob smrti Marmeladovej, krasen po svoji umetniški vrednosti in grozen v svoji resnici. Nočem Ti navajati o njem niti vrstice, ker mi je prav žal mrevariti ta opis. Ali vse ali pa nič. Uže sam oni obed kaže ti velikega pisatelja, ko bi ne čitala drugega. Še nekaj: Ona nesrečna Sonja slišala je prva Razkolnikovo izpoved o ubojstvu, razgovor med njima je, kar more biti najganjivišega. Sonja se mu je smilila, njej se je prvi zaupal. „Povedal sem ti, Sonja, da sem moral z vse učilišča. Os al bi bil sicer lahko; mati bi bila plačala pristojbino (takse), sam pa bi si bil zaslužil za življenje in obleko. Plačevali so mi uro po 50 kopejk, ali jaz nisem hotel. Zaprl sem se v svojo sobo, kakor pajek v luknjo svojo, ali duša mre, tare jo nekaj v ozkih in nizkih sobicah. Kakó sem sovražil ono luknjo, a sem vendar ostajal v njej cele dneve, ležal tam brez dela in jela. Če mi Nastenka kaj dá, je prav, če ne, mi tudi ni mari, sem si mislil. Bil sem preveč srdit, da bi česa vprašal. Odpovedal sem se učenju in prodal svoje knjige. Zvečer nisem imel luči, za svečo bilo je treba delati, ali jaz nisem hotel. sanjaril sem rajši, ležeč na svojem divanu.“

Ko ga ona vpraša, zakaj je storil oni grozni zločin, jej je odgovori: „Hotel sem postati drug Napoleon, zato sem jo umoril, razumeš sedaj, Sonja?“ — „Ne“, odgovori deklica najivno, „ali govori, govori, bodem uže umela!“ — „Nekega dne sem se vprašal: Ko bi bil Napoleon na mojem mestu in bi ne imel s čim pričeti svoje karijere, ali bi se obotavljal umoriti tako starko ter jej ukrasti tri tisoč rubljev? Sram me je bilo, ko sem spoznal, da ne samo bi se ne obotavljal, še verjel bi ne v kako obotavljanje. Nisem se sme' obotavljati torej tudi jaz. Smešno se ti zdi, Sonja, kaj ne, vse to; le smeji se, prav imaš!“

On hoče, da pobegne z njim čez mejo, ker ju je združila podobna njiju nesrečna usoda, a ona mu prigovarja ljubeznjivo, da gre in se izpove sodnikom, ker, kakó bi mogel živeti takó! Obeča mu, da ga spremi v Sibirijo. Ganen poklekne on pred njo, in ko ga ona vidi takó pred sabo, zardi in ga strmeč vpraša, kaj dela? — „Nisem pokleknil pred te, deklica, ampak pred vso bedo človeškega rodú!“ — On se izpove, in ona ga spremlja v Sibirijo.

Hotela bi sedaj, moja draga, da bi jaz ne bila čitala

te knjige, ampak samo to pismo, kakor Ti, da bi videla, kak pojem in ali bi sploh imela kakov pojem o tem delu, ali bi ga ne sodila celó napačno. Nadejam se, da mi Ti odgovoriš takó odkrito, kakor ko bi si odgovorila sama; želim, da bi Ti s tem svojim pismom vzbudila željo do knjige, katera je ineni tako ugajala. Umeš, zakaj se mi po teh in enakih knjigah sedaj navadne knjige zdé otročje pravljice, kjer ni sledú o resnici. Sprejmi srčen pozdrav in odgovori kmalu Svoji

Márici.

Igre in pesmi.

Oejenjuje Fr. Š. Kuhač.

Prije nekoliko dana dobio sam knjižicu „Igre in pesmi za otroška zabavišča in ljudske šole“, uredjeno po *Ivanu Mercini*, a izdanu u Ljubljani godine 1893. od „Družbe sv. Cirila in Metoda“.

Pjesme te knjižice ovako su razredjene: I. *Nabožne pesmi* (12 na broju); II. *Uvodne pesmi* (4); III. *Koračne pesmi in igre* (9); IV. *Igre s hojo, staklanjem, tekanjem in skukanjem* (9); V. *Igre v krogu* (18); VI. *Nazorne igre* (8); VII. *Igre s prsti in z rokama* (9); VIII. *Igre z žogo* (11); IX. *Igre s kroglo* (7); X. *Pesmi za stavljenje* (6); XI. *Sklepne pesmi* (7); XII. *Raznotere pesmi* (12); XIII. *Dodatek* (9). — Od ove 121 pjesme s melodijama uglazbio je g. Mercina 89. Četiri napjeva potječu od slovenskoga puka, dva od škotskoga, jedan napjev od hrvatskoga, jedan od maloruskoga, jedan od francuskoga, dvanaest napjevi od njemačkoga puka, a ostale od raznih glazbotvoraca.

Pošto je ta knjiga vrlo važna ne samo za odgoj slovenske djece, već i za narodni naš razvitak i za zajedničko slovensko-hrvatsku našu budućnost, mislim, da mi je dužnost, koju o njoj progovoriti.

Da idem redom, spomenut ću najprije uvod te knjižice, koji sastoji od jedno trideset stranica, i u kojem urednik raspravlja o važnosti zabavišta, o svrsi i o tom, što i kako se ima u zabavištima podučavati, pozivajući se na strane pedagoge i na svoje iskustvo. Da se u toj razpravi najviše govori o pjevanju, razumieva se samo po sebi.

Uvod završuje pisac ovim riečima: „Sestavljajoć to knjigo vodila me je želja, da bi se začelo slovensko razumništvo, in posebno ljudsko učiteljstvo, nekoliko već zanimati za veliko vzgojno idejo otroškoga zabavišča. Vse premalo se še priznava važnost tega vzgojišča za narodno vzgojo, a še mnogo manj težavna naloga in v družbi človeški odlično mesto otroške zabaviteljice, katera — da končam z besedami italijanskoga pisatelja — vpliva (poleg matere) *prva* na duše onih, ki bodo nekđaj slavni možje in odlične matere prihodnjega roda“.

Iz ovih rieči proizlazi, da nije g. Mercina samo valjan pedagog već i rodoljub, koji dobro shvaća cilj i smjer, po kojem se imadu slovenska djeca odgajati, i da dobro pozna i sredstva, koja vode k postignuću toga cilja. No izim toga gleda on bistrim okom i u budućnost znajući, da pojedini slavenski narodi ili pojedina slavenska plemena ne mogu u današnjim prilikama, gdje su im uda jošte rastrgana, bolje i uspješnije raditi za slavensku budućnost, nego ako se srodna i susjedna plemena duševno što čvršće spoje, pridržav si svoje jezične i plemenske osebine.

Na temelju toga programa prihvatio je g. Mercina

i glazbeno nazivlje, koje su ustanovili Hrvati, te je pojedine rieči, gdje je ustrebalo, priudiesio osebinama slovenskoga jezika; primjerice: petje (pjevanje), pevec (pjevač), mera (mjera), vmah (uzmah), jednozvočno (jednozvučno), gosle (gusle) — a gdje nije potrebno bilo, ostavio, kako glase u hrvatskoj terminologiji: glazba, glazbotvorina, koračnica, stanko, grlo i t. d. Mi Hrvati opet poprimismo prikladne glazbene nazive, koje žive u slovenskomu puku: lepo poje na *ride* (er singt in schönen Wendungen), črez (Alt), pri brojenju djela mjere, velimo: *jen, dva, tri, štir*, mjesto: jedan, dva, tri, četiri, i t. d.

Ta glazbena sloga i uzajamnost izmedju Hrvata, Slovenaca i Srba (a sada rade o tom i Bugari) u toliko je znamenita stečevina, što se tiče onog ljudskog znanja i umienja, koje najviše upliva na čovječje srce, i koje je kadro udariti našem čučenju jednaki pravac. Ako smo jednom to posvema postigli, da nam srca jednako slavenski čute, i da ne dademo u našim srcama drugomu no slavenskomu čuvstvu mjesta, tada možemo mirne duše gledati u budućnost i pouzdano računati na bolje dane našega naroda. — To znači glazbeno naše sporazumljenje.

A sada da koju govorim o glazbenom radu gosp. Mercine, t. j. o uglazbatelju dječjih pjesama.

Tuj mi je prije svega iztaknuti, da se je on umio kako riedko tko, staviti na stanovište male djece, ili drugim riečima, da je on izvrstno pogodilo način glazbenoga mišljenja nejake mladeži.

U glazbenoj umjetnosti nema težega nego uglazbiti pjesme u duhu i po ukusu malene djece, a da budu melodije pievne, ugodne, primamljive a k tomu jošte i karakteristične, naime da se smisao teksta slaže s napjevom. Da svemu tomu zadovoljiš, ne dostaje samo biti vrstnim pedagogom, te imati kombinatorni talenat, već treba da imaš očitog glazbenoga dara. Ali imao ti i sva ta svojstva, a k tomu jošte i pravu ljubav prama nekakoj mladeži, ipak je teško umišljati si u muževnoj dobi, da si malo diete. Meni su poznate dječje popievke uglazbene po znamenitim glazbotvorcima, a da ipak ne nadješ u sto napjeva više uspjelih nego dva, tri. Izmedju pjesama uglazbenih po g. Mercini odgovaraju po mom sudu svim zahtievima, koje se mogu staviti za dječju pievnu melodiju ove: deseta I. odsjeka na str. 8.; druga III. odsjeka na str. 15.; četvrta III odsjeka na str. 16.; druga V. odsj. na str. 31.; deseta V. odsj. na str. 36.; druga VIII. odsj. na str. 56.; osma VIII. odsj. na str. 59.; peta X. odsj. na str. 70. i šesta XI. odsj. na str. 82. Za ove napjeve rekao bih, da su izvrstni. No ima u toj knjizi još i takovih, koji su dobri. — Uzev u obzir, što sam prije rekao o poteškoćama pri uglazbivanju dječjih pjesama, to izdade kolicina valjanijih napjeva gosp. Mercini vrlo povoljnu svjedočbu.

No izim spomenutih uvjeta za valjanu dječju popievku postoji još jedan uvjet, koji je za nas Hrvate i Slovence najvažniji, a taj je, da bude napjev u slovensko-hrvatskom duhu: da odgovara nepokvarenoj glazbenoj pučkoj tradiciji, da imade obilježje onog glazbenog ukusa, kojeg su pradjedovi tih naroda u svojim melodijama iznicali i ustanovili.

Glede toga mogu reći, da je g. Mercina umio u njekim napjevima — primjerice u onom na stranici 27., 31., 36., 56. i 70. i tomu zahtievu zadovoljiti, no u drugim da je odao, da se jošte nije mogao rješiti posvema tudjega uticaja.

Pošto sam ja od vjeka za tim težio, da dobije naš glazbeni rad slavenski smjer, to mi neće g. Mercina zamjeriti, ako mu tuj po koju savjetujem. Jer svakomu pravomu slovenskomu i hrvatskomu patriotu mora do toga biti, da u narodnom pogledu napredujemo, te da našu *slavensku individualnost što bolje usčuvamo*.

U to ime treba, da u prvom redu iztribimo u početnim našim školama kod poduke u pjevanju sve ono, što je tuđe, odnosno da upotrebljavamo *samo naše napjeve*. To ne želim iz kakve mržnje proti inim narodima, ili proti tuđim komponistima, već iz čiste ljubavi za naš narod. Neka bude tuđi napjev kako mu drago lep i za mladež prikladan, ipak ne može da bude u suglasju s našim slovenskim bićem, našom glazbenom tradicijom.

U jezičnom pogledu shvaćaju to ljudi, ali ne u glazbenom; zato i biva, da najbolji naši patriote misle ovako: „Nastavni jezik u našim školama mora biti bezuvjetno slovenski, hrvatski, no napjevi, što djeca pjevaju, mogu biti i njemački“. To znači toliko koliko: misliti i govoriti moraš slovenski, hrvatski, ali čuvstvovati možeš njemački. Ja pako velim: ako za tim idemo, da očuvamo narodno biće naše, to treba, da ga u svem očuvamo, naročito pako da nastojimo, da nam tuđa glazba ne pomuti i pokvari ukus, da našoj čuti ne daje krivi pravac. Glazba u narodnom je životu isto toliko važan faktor koliko i jezik. Ako dakle želimo usčuvati naš narodni individualitet — a mislim da je to svijuh nas želja — to moramo time početi u zabavištima i u inim početnim školama, jer u ovim se odgajaju „slavni može in odlične matere“ budućega naraštaja dotičnoga naroda. Slavan može biti samo onaj čovjek svojega naroda, koji čuti s narodom, koji je u svakim prilikama uz svoj narod. No recimo, da će buduće vodje naroda, polazeć kašnje više tuđe škole, usisati tamo i koješta tuđega, ipak neće nikada izgubiti kapital slavenskoga čuvstvovanja, koji se je stekao u roditeljskoj kući i u početnim školama narodne tendencije.

Uzalud se tužimo, što naša inteligencija nema pravoga smisla niti prave ljubavi za narodnu našu glazbu i za sve ono, što je s njom skopčano, kada tu inteligenciju u mladosti priviknemo na tuđe.

Zato kažem otvoreno: Na polje u slovenskim školama sa svakom njemačkom ili inom tuđom melodijom, bila ona pučka ili od komponiste!

Slaveni, naročito pako Slovenci i Hrvati, tako su glazbeno obdareni narodi, da tuđih melodija ne trebaju, pošto imaju u vlastitom puku dosta prekrasnih melodija, što taj puk i sada stvara sveudilj nove melodije, i što imademo i glazbotvoraca, koji su kadri stvoriti nam, što ustrebamo.

Ne mojte misliti, da će Niemci ili Talijani — ako mi upotriebimo u našim školama njihove napjeve — hvaliti našu toleranciju, našu susretljivost, naše poštovanje do tuđe kulture, već će oni reći: Eno slušajte, kako su nas Slovenci i Hrvati okrali, i kako ne mogu biti ni u početnim njihovim školama bez onoga, što je naše, što smo mi stvorili*.

Mi ne trebamo tuđe, nećemo tuđe, ne smijemo tuđe udomaćiti. Tuđi neka goje svoje, a mi ćemo naše, i to ne iz sliepe ljubavi za naše, ili iz mržnje proti tuđemu, već zato, što je naše bolje, i što naše može više na nas djelovati nego tuđe.

Nije uvreda, već samo konstatovanje istine, ako kažem, da su između Slavena najviše prigrlili glazbeni

njemštinu Slovenci i Česi, i to u takvoj mjeri, da se ta njemština uvukla čak i u prosti puk. To se u ostalom neima tako razumievati, kao da je slovenski ili česki puk uzeo njemačke melodije te ih pjevao na slovenske ili česke pjesme, već da je puk stvorio melodije u njemačkom duhu, po njemačkim glazbenim tradicijonalnim pravilima. Stvorio je pako uslied svog prirodnog glazbenoga dara takve liepe njemačke melodije, da im uzalud tražiš premca među melodijama, stvorenim od Niemaca. Meni je rekao neki Niemac iz dolnje Austrije, koji je dugo živio među Slovencima: „Ako vi, gospodine, hoćete naći *liepe njemačke pučke melodije*, to morate ići u slovenske zemlje“. — To je s jedne strane za nas hvala, ali s druge strane — s gledišta narodne samosviesti — testimonium paupertatis.

Rado priznajem, da nisu sve slovenske pučke melodije građene po njemačkom kalupu, jer ih ima i u čisto slovenskom duhu, ali više, nego što bismo željeli, nose ipak njemački biljeg. A jer je slovenski puk prigrio što silom, što milom njemački način melodizovanja, prihvatili su ga i stariji slovenski komponisti, ne mogavši se protiviti glazbenoj praksi i glazbenoga ukusa svojega naroda. U novije doba krenulo je hvala Bogu i u Slovenaca na bolje, te se sadašnji slovenski glazbotvorci povode što manje po njemačkoj školi. I gosp. Mercina umio je tuj tamo pogoditi u svojim napjevima slovensku žicu, ali uza sav svoj mar i uza sav svoj glazbeni dar, uvijek je jošte uplivisan od njemačke škole, kojih je načela usisao u mladenačkoj svojoj dobi. Tako se on primjerice ne može u njekim napjevima otresti uzlazeće predhodnice (aufsteigendem Leiteton) pri kraju melodije. Da je napustio taj neugodno kričeći, u pravim našim pučkim melodijama ne obstojeći *Leiteton* u prvom napjevu na stranici 1., u sedmom na str. 53., u četvrtom na str. 69., te prvu melodiju završio s glasovima; ha, a, ge; drugu sa: a, ef, e, a treću sa: ge, a, ef, e, mnogo bi bile ljepše a uz to još i po slovenski.

U pjesmi na stranici 16. nalazi se pripjev, sastojec od slovaka: la-la-la, tra-la-la. Mi takvih slovaka nemamo, dapače naš se puk njima ruga.*) Slovenci i Hrvati upotrebljuju mjesto njih: „ni-na, ne-na“, a kada pomislimo, koliku resonancu daje u pjevanju suglasnik *n*, a kako je bezglasan suglasnik *l*, i za koliko je teže djetetu izgovarati u pjevanju uzastopce *la-la-la*, tada čast glazbenomu sluhu slovenskoga i hrvatskoga puka.

Naše pravilo glasi, da se imade u melodičnoj sekvenciji nastavak transponovati na sekundu, njemačko načelo, da se imade transponovati na tercu ili na sekstu, slovačko-magjarsko načelo, da se ima prenieti na kvintu. (Vidi napjev na str. 89.)

Eminentno njemačko je načelo, da motiv sastoji od variranih akordnih glasova (vidi napjeve na str. 7. i 75.); u našoj tradiciji toga nema, budući su naše pievne melodije pievne a ne instrumentalne kao kod Niemaca, koji su istom onda učili pjevati, kada je harmonija donekle već teoretički ustanovljena bila itd. itd.

Ovdje spomenutih njemačkih glazbenih osebina nema u onim Mercinovim napjevima, za koje sam tvrdio,

*) „Sastajuc se na putu djavo i Švaba, pogodiše se, da jedan drugoga dotle nosi, dok onaj, koji se nosi, ne ispjeva jednu pjesmu. Djavo uzjaši na Švabu i zapjeva najdužu pjesmu, koju je umio, a kad svršši, uzjaši Švaba na djavola. No mjesto da bi Švaba pjevao pravu kakvu pjesmu, stane derati: la-la-la, tra-la-la. Pošto tomu „tra-la-la“ nije bilo ni kraja, ni konca, morao je djavo nositi Švabu čitav dan; pa tako prevari Švaba i istoga djavola“. (Pučka priča).

da su slovenskoga duha, a nema ih ni u *pravim* slovenskim pučkim napjevima. Neka čitatelj samo pomno motri i prosudi onu slovensku pučku melodiju, koja se nalazi u knjizi, o kojoj ovdje govorimo, na stranici 73. ili onu pučku hrvatsku na stranici 17, pa će viditi, koliko imadu ovi napjevi snage i prirodne ljepote, i kako gode slovensko-hrvatskomu čuvstvu. Zašto ne bi smo dakle u našim školama upotriebili više takovih melodija?

Što se mene i moje zbirke „Južnoslov. narodnih popievaka“ tiče, to evo izjavljujem, da braća Slovenci ne trebaju u mene niti dozvole tražiti, ako hoće upotriebiti popievke moje zbirke za školske svrhe. Ta ja nisam te popievke sabrao, da se s njimi materijalno okoristim, već da dobijemo materijal, iz kojega možemo proučiti osebine naše zajedničke narodne glazbe, da s njimi položimo temelj za bolju našu glazbenu budućnost, da po mogućnosti iztriebimo tudje, što prieci naš narodni razvitak, jednom riečju, da budemo u glazbenom pogledu svoji.

Iz svega, što sam evo rekao, mislim, da će gosp. Mercina i svi njegovi štovatelji i svi slovenski otačbenici lako razbrati, da ja nisam njegovoj knjizi s jedne strane zato prigovarao, što u svakoj kritici — kako njeke čangrizalice sude — mora biti i prigovora, već da sam mu samo iz patriotskih razloga savjetovao. Njegovemu radu ne može se prigovarati niti s pedagoškoga niti s opće glazbenoga gledišta.

Želim iskreno i očekujem pouzdano toli od slovenskih koli od hrvatskih učitelja i učiteljica, ali i od roditelja, da će Mercinovu knjigu prigrliti i u zabavištima i u obiteljskim kućama upotriebiti, ne bi li mogao na skoro urediti drugo izdanje sa još više patriotske tendencije.

U Zagrebu, koncem travnja 1894.

Curiosa iz tabora dr. Mahniča in sodrugov za trozvezo.

Navdušen sprejem ruske mornarice na Francoskem lanske jeseni, pri kateri priliki je francoski katoliški klerus pokazal ustno in pisмено gorke simpatije pravoslavni veri, svedoči, da je Lev XIII. označil in odobril pot francoske hierarhije. Ako je Lev XIII. prijatelj francosko-ruskega sporazumljenja, in ako se od njega pričakuje novo oživljenje posvetne moči papeževe, se to ne more trditi od svečeništva „najbolj katoliških“ alpskih dežel cislitavskih. To svečeništvo, dasi jako „katoliško“, in dasi obsojajoč vsako najmanjšo razliko v katolicizmu, hitro ko diši le malo po slavizmu, uganja proti papežu in kljubu njemu in njegovi posvetni moči, *nacionalno*, nemško, da celó luteransko in židovsko koalicijsko politiko; to se kaže najočitniše v tem, da isto svečeništvo zlobno opravlja in sramoti pravoslavno rusko cerkev. Nedavno izšel je v Gradcu iz peresa dr. Ferd. Knie-ja tak paskil (pasquill). Dr. Knie, kakor se kaže, je kolega dr. Mahniča, to je, doctor sanctissimae theologiae, in je oduševljen od onega „spiritus non sanctus“, kakor oni, sedaj uže pokojni škof štirski, ki je ob priliki, ko je pohajal slovenske vasi, ki spadajo pod graško diecezo, naročal svečeništvu, da naj Slovencem (den Windischen) zatopajo v glavo najprvo nemščino in potem še le naj skrbé za Boga, to je za krščanski nauk. Ta monsignor

Knie druží se najprvo s protestantom Dalton-om; on se ne sramuje dela Dalton-a posnemati ali prepisovati povsod, kjer ta sramoti pravoslavno cerkev. Pri tem pa veleučeni kolega dr. Mahniča jako komično smeši sam sebe, in to živo dokazuje, da v tem taboru ni doma modrost, temveč se družiti le nemško-nacionalna besnost in nevednost. Tako n. pr. je napisal dr. Knie 120 stranij o gorostasni nevednosti ruskega svečeništva in o propadu ruske cerkve. Potem pa tudi trdi, da Rusi nimajo nikakoršne liturgije sv. Gregorija Dialoga; no na Ruskem vé vsak dečko tretjega gimnazijalnega razreda, da se „missa praesantificorum“ od strani pravoslavne cerkve pripisuje sv. Gregoriju Dialogu. (Glej Rudakovo Veroznanstvo za III. razred, Petrograd 1884., stran 83, vrsta 23). Ko bi 13-letni ruski dečko tega ne vedel, dal bi mu učitelj veronauka „trojko“. Kaj naj bi dobil veleučeni in širokoustni kolega in zaveznik dr. Mahniča? On je iznašel nekega Gregorija theologa, ki nima nič opraviti s sestavo liturgij. Zaveznik dr. Mahniča, dr. Knie-ja & C. pastor Dalton pripisuje v svoji globoki učenosti liturgijo sv. Janeza Zlatousta Janezu Damascenu, v tem ko pravi Rudakov na strani 51, da sta ss. Bazilij Veliki in Janez Zlatoust spisala liturgijo na podstavi apostolske tradicije. In taki abc-darji v najnavadniši cerkveni zgodovini imajo polna usta, da pobijajo rusko cerkev! Na strani 25 kvasi dr. Knie o nekem ruskem koncilju iz leta 1717. radi sprejema unije z Rimom; takega koncilja pa ni bilo nikdar. Ravno tako smešna je pravljica, vzeta iz šale nekega romana, — risum te neatis amici — to je iz romana „Bratje Karamazovy“. O tem, da namreč rusko ljudstvo ne zahaja k izpovedi k posvetnemu svečeništvu zato, ker je to oženjeno, in potem ne glede na izpovedno tajnost doma ženam pripoveduje grehe, ki jih čuje. Radi bi vedeli, kam potem zahaja k izpovedi ljudstvo po velikih mestih, kakor n. pr. v Odesi, kjer živi nad 300.000 duš, in kjer ni nobenega meniha. Ti pravoslavni gredo vendar vsaj vsako leto jedenkrat k izpovedi, cerkev pa ima za to posebne knjige, „Izpovednije razpisi“, t. j. lastnoročne podpise izpovedanih, da so odpravili izpoved v tej ali oni cerkvi tega in tega dne. Ta trditev je torej absurdna. Dr. Knie pa trdi, da so popačeni ti podpisi, t. j. v Rusiji bi bilo na leto po 60 milijonov falzifikacij. Dr. Knie pripoveduje dalje jako cinične pripovedke „brez dokazov“ o več ruskih škofih,* med temi o 90-letnem starčku in završuje s tem, da naposled meče s prestola celó „rimsko cerkev“ ter jo uči „mores“.

Znano je namreč celo vsakemu katoliškemu dečku v osnovni šoli, da rimska cerkev Rusov ne smatra za heretike, ampak le za razkolnike, t. j. ne za nevernike, ampak kot take, ki so ločeni od Rima. Dr. Knie pa je stroži in drugega mnenja. Rim pripoznava, da tudi zakramenti pravoslavne cerkve podeljujejo milost. Dr. Knie pa ne. Zakaj? Ker pravoslavna cerkev izključuje v svojem veroizpovedanju „filioque“, s tem pa da one-

*) Taka osebná, od koalovanih Židov lista „Neue fr. Presse“ posneta polemika proti kristjanom v obče je nedostojna moža. Da je med blizo 200 ruskimi škofi tudi grešnikov, kdo bi to tajil; predno pa obsodimo koga, čakajmo na sodišče. In da je v Rusiji sodišče tudi za škofe, svedoči nedavno odstavljenje kavkaško-ruskega mitropolita Pavla. Nad vse nedostojno in nekristijansko bi bilo govoriti o propadu katoliške cerkve, ker je bil n. pr. tudi župnik iz Črnege Vrha nedavno zapleten v jako umazano kriminalno pravdo in potem odstavljen; ali pa tudi, ker so v Avstriji po kaznilnicah posebni oddelki za *svečenike*, navadno dobro napolnjeni (n. pr. Saben na štirsko solnograški mej).

mogočije sodeležnost sv. Duha v zakramentih. Dr. Knie je torej pametnejši in vernejši od vseh papežev in od vse katoliške cerkve že od 1000 let, odkar se je namreč začel razkol zapadne in vstočne cerkve, kakor znano, iz čisto političnih razlogov. Nadškof novorimske stolice Carjigradske namreč se ni hotel ukloniti nadškofu starorimske stolice Rimske, ki je bila degradovana uže 400 let, zadnji pa prvemu ne.

Ako taji dr. Knie, da podeljujejo zakramenti pravoslavne cerkve tudi milost, ker ta cerkev trdi, da sv. Duh izhaja le od Očeta, ne pa tudi od Sina, kaj si potem misli kolega dr. Mahnič o zakramentih združene grške cerkve, katera z dovoljenjem papežev stoletja ni sprejela filioque (do Zamajskega koncilija namreč), in je vendar zakramente delila ves ta čas! Priostaje samo jedno: namreč dr. Knie proglašja tudi papeže same za heretike, ki kakor znano, so ex cathedra v verskih stvareh nezmotljivi, in ki so nauk katoliške cerkve o sv. Duhu in o zakramentih zaničevali tako dolgo in rušili. Kam vodi slepa mržnja? Do nezmisla — quod erat demonstrandum.

L. M. Лѣскоуецъ.

Ruske drobtinice.

Съ миру по нитѣ, голому рубаха

Vlada pripravlja se na važen finančialen korak, na konverzijo „bankovih biljetov ter vstočnih posojil“. Konvertovali bodo 5% državne papirje na več nego na milijardo r. Menjali bodo te papirje na 4% državno rento. Dajala pa bode vlada rento po tečaju 93 za 100 r. nominalnih. Kupone bodo izplačevali 4 krat na leto. Tekoče kupone pa bodo drž. blagajne prijemale kot gotov denar. Menjanje 5% papirjev na 4% rento pa ni obvezno, a vlada bode po tem konvertovala preostale 5% drž. papirje — pod manje ugodnimi uslovi. Ta velika konverzija gotovo provzroči tudi to, da denar postane manj drag za občinstvo v obče. Saj je uže sedaj v Rusiji denar cenejši, nego je bil začetkom 80-ih let. Narodno delo pa se bode sedaj hitreje razvijalo in utrjevalo, blagostanje pa raslo. Prihrani si državna blagajna na leto 23 mil. r. Do sedaj je plačevala za kupone od teh papirjev na leto (čistih) 64,761.730. Še nedavno plačevala je Rusija od svojih posojil 6%. Sedaj more posoditi si pol milijarde r. ter postrojiti celo sibirsko železnico in še druge bez povečanja budgetnih stroškov, (ker bi država plačevala za posojilo le teh 23 milijonov). Nadejajo se, da bodo rento večinoma kupovali domačini, in da se tako država osvobodi od prevelike zadolženosti pred inostranci.

Početkom 70-ih let dal je general Beznosikov gen. gubernatoru Kaufmanu zanimiv načrt, kako bi si odkrila Rusija trgovinski pot v Indijo. Projahal je pod vročim solncem 6000 vrst ter na 180-ih listih prekrasno opisal zemljo in njene geološke odnošaje, tako, da so se v ministerstvu kar čudili njegovemu delu. Po tem je šel drugim potem iz Ufe na Samarkand. Tudi Moskovski glavničarji (kapitalisti) so se jako zanimali za ta načrt. Najbolj pa se je zanimal zanj veliki — Lesseps ter Beznosikovu je ponudil 50.000 r. in delež pri delnicah. B. je zavrgel to ponudbo. Vendar je Lesseps nekako zvedel za vsebino in glavne številke, ter je pok. carju predložil svoj načrt, proseč zastoj zemlje, po kateri bi šel pot in 8 mil. r. pomoči, a politični dogodki odvlekli so carja od tega načrta. L. 1876. umrl je Beznosikov, z njim pa tudi ta načrt. Ali zakaspijska železnica ga gotovo oživi.

Na postajah sirske železnice zidali bodo cerkve, ker je v obče veliko premalo cerkva v Sibiri. Za to bi radi zidali cerkve tudi drugodj, kjer so jako potrebne, pa jih še ni, da se tako omeji propaganda starovercev, muhamedancev in dr.

„Церковна Вѣдомости“ priobčile so (št. 14.), kako je raslo pravoslavno prebivalstvo od 1840. l. Tega leta bilo je pravoslavnih 44,005.833; l. 1850.: 47,579.944; l. 1860.: 52,034.650; l. 1870.: 57,156.795; l. 1880.: 64,097.740; l. 1890.: 72,066.750. — L. 1840. imelo je 1200 ljudij jednega duhovnika, a sedaj ga ima 1690. Tudi število cerkva se je gledé na prebivalstvo nekoliko znižalo. Za to so pa sedanje cerkve mnoge prostornejše. C.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dečele.

V Tržaškem mestnem sovetu so razpravljali prošnje, da bi Trst slovenski mladini zasnoval v mestu potrebnih začetnih šol. Poročilo ometa mnogo materijala naznačenega v slovenskih prošnjah; vendar mora pripoznati 169 otrok slovenskih iz mesta samega. V resnici pa, kakor je dokazal pri razpravi slovenski zastopnik dr. Sancin, je slovenskih otrok 706 po šolski statistiki izkazanih. No, se ve da vsi dokazi nič niso pomagali; zavrgli so prošnje z najpodlišimi razlogi, katere je vse dobro zavrnil dr. Sancin. V poročilu so uže prej rekli, da Slovencem ne privole nikdar osnovnih šol v mestu; „Edinost“ pa jim je zaklicala, da tudi Slovenci ne odstopijo nikdar od svojih prav, ki jih imajo v Trstu. Sedaj pojde stvar na više inštančice, in Slovenci imajo materijala dovolj in rodoljubov sposobnih, da se bodo borili zakonitim potom za slovenska prava v Trstu.

Prof. Spinčić. „Edinost“ od 22. maja ima na prvem mestu to-le: Njegovo c. in kr. apostolsko Veličanstvo je blagovolilo, z najvišim sklepom z dne 25. aprila 1894., narodnemu zastopniku Vekoslavju Spinčiću milostno določiti mirovino letnih 1000 gold., in to počeni s 1. apr. 1892., t. j. od dne, ko se mu je bilo ustavilo izplačanje dotodanjih dohodkov.

Poštna in brzojavna direkcija v Trstu dobili ste skupno veliko novo poslopje v Trstu. Napisali so pa samo nemški in italijanski. Komentarja ni potreba.

Prošnjo za slovensko obrtno šolo v Gorici odposlalo je naučnemu ministerstvu pred nekoliko dnevi 142 mizarjev iz Solkana, Gorice in obližja. Tamošnje prebivalstvo je namreč z veseljem sprejelo novico, da vlada misli preložiti strokovno šolo za umetno mizarstvo in rezljarstvo iz Marijana v Gorico, in sicer naj bi šola imela tudi slovenski oddelek. Centralna komisija za obrtni pouk pa je na predlog dr. Exnerja 10. aprila t. l. v seji zavrgla vladin načrt in sklenila, da naj bi se v Gorici osnovala ta šola le z italijanskim učnim jezikom, češ, da je Gorica italijansko mesto, a Slovenci naj pohajajo tako šolo v Ljubljani. Da bi se preprečil ta sklep centralne komisije za obrtni pouk, prosili so omenjeni mizarji vlado, da naj ostane pri svojem prvem načrtu.

Koroški Slovenci. Občina Bistrica-Šmihel nad Pliberkom je dobila ta odlok: „Št. 61/preds. Gospodu županu Simonu Klokarku na Bistrici pri Pliberku. Visoko c. k. ministerstvo notranjih poslov je z dne 26. marca t. l., št. 2433, Vašemu prizivu zoper razsodbi vis. c. k. deželnega predsedništva v Celovcu z dne 15. in 17. septembra 1893., št. 1496 in 1546, kjer ste se s tu-uradnima odlokama z dne 25. avgusta in 2. septembra 1883., št. 115 in 120/preds., potrdili globi na 5. oziroma 10 gld., ki ste se Vam bili naložili zaradi rabe slovenskega jezika v poročilih na c. kr. okrajno gla-

varstvo v zadevah prenesenega delokroga, ugodilo in Vas oprostilo teh glob, ker niste kršili nobene dolžnosti, ki bi se mogla kaznovati po §. 95 občinskega reda, ker se občini Bistriški, ki je skoro izključno slovenska, po nobeni postavi ne more zažrtovati, posluževati se pri uradnem občevarstvu s predpostavljenim okrajnim glavarstvom slovenskega jezika, ki je na Koroškem deželni jezik. To se vam naznanja vsled odloka vis. c. k. deželnega predsedništva z dné 5. t. l., št. 660. V Velikovcu, dné 10. aprila 1894. C. k. okrajni glavar: Kolenc*. „Mir“ piše: „Pravica je zmagala nad krivico! Prvi korak do slovenskoga uradovanja je storjen; slovenskim občinam je vsled tega odloka dovoljeno, okrajnim glavarstvom in sploh političnim oblastnijam dopisovati v slovenskem jeziku. Želeti je, da bi se slovenske občine, ki so v naših rokah, prav pridno posluževale te pravice, ki smo jo tako težko pridobili. Kajti veliko sitnostij so prestale vrle tri slovenske občine, ki so začele slovensko uradovati; samo tri so bile, namreč Bistrica pri Pliberku, Globasnica in Kotmaraves. Nakladali so jim globe in jih vsakokrat povišali od 5 na 10, od 10 na 15 gld. Občina Kotmaraves je uže obupala in nadejajoč se boljših časov začela zopet nemško uradovati. Občina Bistrica-Šmihel pa ni odjenjala in je sedaj slavno zmagala, za kar gre posebna zasluga tudi nje vrlemu in odločnemu tajniku, gosp. Filipu Kandutu, katerega jej Bog ohrani še prav mnogo let čilega in zdravega. Ta občina nima zastoj nebeškega viteza sv. Mihela za varuha, kajti ona je v narodnih bojih zmirom v prvi vrsti stala in je vredna, da jo zmirom častno imenujemo poleg slavne občine Št. Jakob v Rožu. Sedaj smo prepričani, da bodo tudi druge slovenske občine pogum in srčnost zadobile ter začele političnim oblastnijam dopisovati v domačem slovenskem jeziku, in to ne samo Globasnica in Kotmaraves, saj jih imamo še lepo število drugih, ki imajo slovenske može in rodoljube za župane, katerih nam ni treba imenovati, ker jih vsi poznamo*.

Petindvajsetletnica tabora na Vižmarjih. Pred 25 leti vršil se je največi slovenski tabor na Vižmarjih, bilo je 17. maja leta 1869. na binkoštni ponedeljek. Do 30.000 Slovencev zbralo se je tam, da zborujejo in sklepajo o sredstvih, ki so potrebna, da se ohrani in utrdi narodnost slovenska. Glavne točke zborovanja so bile: 1. da se zedinijo vsi Slovenci po zakoniti poti v jedno kronovino z deželnim zborom v Ljubljani; 2. da se povsod uvede slovenski jezik v šole; da se ustanovi slovensko vseučilišče v Ljubljani; da se uvede slovenski jezik v urade. Vse to se je razpravljalo tudi na drugih slovenskih taborih, in jednako se je razlegal na Vižmarjih navdušen klic iz 30.000 slovenskih grl: „Složimo se! Živela zedinjena Slovenija!“ Jednoglasno in navdušeno sprejele so se tudi ostale točke zborovanja o napravi denarnih zavodov v podporo kmetijstva in obrtništva in osnovo zavarovalnega društva. Sedaj pa je minula doba taborov, katerih nam bi bilo še zelo potreba, kajti ni še zagotovljen naš narodni obstanek, in še potrebujemo splošnega narodnega idealizma.

V takem smislu završuje „Slov. Narod“ poseben članek, posvečen taboru na Vižmarjih. — „Slovenec“ je ondan, v polemiki proti poslancu Šukljeju, trdil, da Slovenci so sedaj brez programa; kar se dostaje „Slovenčeve“ stranke, je gotovo, da ona nima slovenskega programa, ker ga je zamenila s protislovanskim programom. Narodna stranka pa naj sama odgovarja „Slov.“,

koliko velja o njej njegova trditev. V odgovoru bode vključen tudi odgovor o narodnem idealizmu.

Umrli. V Gorici je 13. t. m. umrl Andrej Jeglič, deželni računar, kranjski Slovenec, v 67. letu življenja. Bil je izboren uradnik, najboljša moč deželne hiše in je, kakor je bilo treba, bolj diplomatiškim potom posredoval in takó dosegel mnogo koristnega, dasi le pravičnega za goriške Slovence. Bil je več časa predsednik Goriški čitalnici, odbornik polit. društva „Sloga“ in je v občie podpiral slovenska društva in javno življenje. On je bil na zunaj zmeren, uže zaradi službe; ali na znotraj je bil odločen, iskren rodoljub. Mnogo je mislil, kakó bi se morala zasukniti slovenska politika v občie in posebe na Goriškem in drugih pokrajinah. Hudó mu je delo nemožato, neznačajno postopanje od te ali one strani; lisjake tuje krvi je dobro poznal in se potem tudi ravnal. Zaszvetile so se mu od radosti oči, če je zasledil kod kak dober članek in je obsojal nemožato prikrivanje, če ni potrebno zaradi tiskovnega zakona. On je bil dijak, ko se je začelo leta 1848 in dalje gibanje med Slovenci in Slovani. Hranil je še časopis, ki so ga pisali dijaki sami za se. — Slovenci so izgubili vrlega moža iz dobe, ko so vstajali značajni slovenske rodoljubja. Teško bode, da dobi kot uradnik dostojnega namestnika. Dež. hiša goriška ima razum jedne spretne slovenske moči v občie italijansko uradniško osobje; jedna tretjina Italijanov hoče, da bi bil tudi dež. računar Italijan, češ, da je bil doslej Slovenec. No, dež glavar ni bil še nikdar Slovenec . . .

Dne 28. aprila je umrl pri Ajdovščini drd. iuris. Lavosl. Batič, bivši predsednik „Slovenije“, 27 letni rodoljub, od katerega so pričakovali mnogo; poročajo nam, da je bil iskren Slovan.

V Idriji je umrl 8. t. m. učitelj Miroslav Plesničar še le v 22. letu življenja. O tem smo se pa sami preverili, da je bil po mišljenju, čuvstvu in marljivem delovanju zares slovanski mladenič. Lani je preložil za naš list ruski spis: „Zakaj so ljudje živi?“ Znal je izborno ruski, češki, hrvatski, sodeloval je pri raznih listih, pripravljal je snovi za več spise in zapustil je izpiske in drugo, iz česar moremo posneti, da je čital najboljše spise z največo marljivostjo ter zabeleževal si material. Kakor nam poroča njegov prijatelj, ki ima literarno zapuščino v rokah, poskušal se je pokojnik tudi v pesništvu. Slovenskemu učiteljstvu ostane on vzgled, kako se je treba dandanes pripravljati, da bi učitelj mogel kar najbolje izpolnjevati svoje dolžnosti proti narodu in — sebi. Naj bi ga le mnogi posnemali!

b) ostali slovanski svet.

Državni zbor. V zbornici poslancev je koalicijska večina sprejela najnovejšo, zadnjič omenjeno valutno predlogo. Konservativni klub je bil dal svobodo glasovanja svojim členom, in modrost grofa Hohenwarta in pa posl. Šukljeta se zlagati s predlogo, in onadva sta bila izmed zastopnikov, izvoljenih od Slovencev, ki sta se v tem slučaju ločila in glasovala za predlogo. Najbolj in stvarno so pobijali vladno predlogo zopet Mladočehi; med njimi je dr. Kramar razkril sebičnost avstro-ogerske banke; novi poslanec Fořt pa je kot velik ekonomski strokovnjak v jako elegantni obliki dokazoval, da položenje monarhije ni sposobno sedaj za valutne reforme. Nadalje so se razpravljali drugi oddelki budžeta, in tu so se zopet člani opozicije odlikovali s svojo kritiko. Prihodnjič sporočimo več o vsem.

Na Ogerskem so v zbornici poslancev zopet razpravljali o civilnem zakonu in isto predlogo neizpremenjeno zopet sprejeli s 166 glasovi večine. Wekerle hoče se najprej zagotoviti pri cesarju samem, kaka boče pri drugem glasovanju v zbornici magnatov. Do danes ni nič jasnega, in sam Wekerle ne ve, ali ostane njegova vlada še na dalje na kormilu.

Hrvatska. Madjaronska stranka je poslala v Budapešt svoje zastopnike in vodje v goste v isti čas, ko se katoliška in pravoslavna cerkev, Romunci, Srbi in Slovaki izjavljajo za odločen odpor madjarskemu liberalizmu. Wekerle, drugi ministri in madjarski politiki so pozdravljali hrvatske goste, češ, da se takó spoznavajo bolje, in da so si Hrvati in Madjari bratje tudi po čustvu. Madjaronski hrvatski poslanci so odgovarjali in nazdravljali v istem smislu ter takó pritrjevali sedanjemu razmerju Hrvatske nasproti Ogerski, ali madjarski hegemoniji. Tako postopanje žali vse ogerske Slovane in Romunce in je največa moralna zaušnica, katera naj bi vplivala tudi na laže sprejetje cerkvenih predlog! Te zaušnice Slovani in Romunci pač ne pozabijo z lehka, in tudi hrvatski narod ne!

Žalostno je na Hrvatskem pa tudi pri obeh opozicijskih strankah; lani ste se zjediniли poprek, letos ste se dogovorili za jednoten, skupen program; le za ime se niste mogli zjediniti, in vsled tega nastane najbrže staro navskrižje. Kdo je kriv, tega mi, zunaj Hrvatske, ne moremo določno razsoditi. Vendar podajajo sedaj snovi v „Obzoru“ in „Hrvatski“, da bo možno soditi vsaj to, na kateri strani je večja politiška modrost doma. Obžalovati pa morajo Slovani vsekakor, da je vodstvo hrvatskega naroda v tolikih protislovjih in nasprotstvih.

Z Zagrebskega vseučilišča. Profesor klasične filologije na Zagrebski filozofični fakulteti Fran Petračić, znan hrvatski pisatelj, je umirovljen. Na njegovo mesto imenovan je izrednim vseučiliškim profesorjem Slovenec Avgust Musić, ki je bil dosedaj profesor na Zagrebski gimnaziji.

S Sušaka prišli ste v Ljubljano v binkoštno praznike „Hrvatsko primorsko planinsko društvo“ in pa „Jadranska vila“. Pozdrav na kolodvoru in pa govori pri banketu pokazali so, kako tesne bratske vezi vežejo Slovence s Hrvati. Žal, da so hrvatski gostje tudi ob tej priliki morali videti narodni razpor slovenski. Sprejema došedših Hrvatov udeležila se je le jedna stranka, v tem ko se je druga umaknila popolnoma. Pri tem sestanku so se na obeh straneh, slovenski in hrvatski, spominjali slovenske in hrvatske šolske družbe sv. Cirila in Metoda.

Nov atentat Madjarov na ogerske Ruse. V madjarskem listu „Zemlen“ naznanja neki P. Andrejković, da namerjajo nekateri ruski svečeniki izdati molitvenik in nekaj šolskih knjig v ruskem in staroslovenskem jeziku z madjarskimi pismenkami. To da bi bilo velike koristi za šolo in rusko cerkev, ker bi se ne bilo treba mučiti niti učiteljem niti učencem s cirilico, a vsak grško-katoliški svečenik, ki zna čitati madjarski, bi znal zajedno čitati i svoje cerkvene knjige (?). Položaj ogerskih Rusov je res opasen, osobito, odkar jim je smrt pobrala znamenitega dejatelja na polju narodne prosvete Anatolija Kraličkega iz sv. Nikolajevskega monastira. Kraličkij je posvetil vse življenje Bogu n narodu, a sedanja inteligencija je povsem pokvarjena,

in celó svečeništvo se ne upira dovolj nasilstvu madjarskega šovinizma.

Pomadjarjevanje s pomočjo biblije. Nitransko društvo za pomadjarjevanje kupilo je 2000 iztisov biblije v madjarskem jeziku, da jih razdeljuje slovaški deci, nadejajoč se, da bode ta Boga molila v njej nerazumljivem jeziku.

Biskup Strossmayr, pokrovitelj jugoslovanske akademije, poslal je upravnistvu te akademije za spomenik dr. Fr. Račkega 1000 gld.; za arkado nepozabnega pokojnika 1000 gld. in kot pripomoč za pogrebne stroške 500 gold.

Hrvatsko stenografsko društvo imelo je meseca aprila svojo glavno skupščino, kateri je predsedoval društveni predsednik prof. F. Magdić. Društveni dohodki znašali so leta 1893. gld. 696.94, stroški pa gld. 429.60, torej je bilo prebitka gld. 267.34. Glavni vspeh društva sestaje v tem, da se je stenografija uvedla kot relativno obvezni predmet na vseh srednjih šolah. Tudi za bodoče leto izbran je stari odbor.

Grof Harrach, ki je prepotoval celo Dalmacijo ter se preveril o njeni naravni krasoti in prirodnem bogatstvu, pa tudi o skrajni potrebi, da je treba trezno misliti in neumorno delovati na to, da se v ekonomičnem pogledu kaj stori za to zapuščeno in pozabljeno pokrajino, sezval je na Dunaju v to svrhu shod nekaj večjih môž. Po okupaciji Bosne in Hercegovine, kjer so se kmalu jele graditi železnice in poti, je v Dalmaciji polagoma začelo padati še to malo trgovine, kar je je bilo preje. V Dalmaciji ostalo je še vedno vse pri starem, izvzemši železnice do Metkovića, ki pa ni prinesla zaželenega ploda. Vino, ki je glavni pridelek Dalmacije, se dandanes tudi le slabo izpečuje v Bosni in Hercegovini, ker tam kupčujejo večinoma z italijanskim in ogerskim vinom. Vsega tega bi ne bilo, da ima Dalmacija komunikacijske zveze z Bosno in Hercegovino, kajti kljub temu, da je tako dolga vožnja iz Sicilije, kjer se vino daje na pol za nič. Dalmacija ž njim ne more tekrovati, ker se dandanes blago ne prenaša več na konjih, in polni sodi se ne morejo valiti navzgor. Da je inicijativo češkega plemiča grofa Harraha za splošno zboljšanje v Dalmaciji ves dalmatinski narod pozdravljval z radostjo, ni pač treba omenjati.

Patrijarh Georgij Branković govoril je kot zastopnik grško-vostočne pravoslavne srbske cerkve v deželah ogerske korone tudi proti civilnemu zakonu, da tudi pravoslavna cerkev s svojega stališča smatra samo one zakone pravoveljavnimi, katere je svečenik zvezal in blagoslovil. Predlog o civilnem zakonu, ki prihaja z liberalnega stališča je vendar v nasprotstvu z jednim načelom liberalizma — s svobodo veroizpovedanja; o taki svobodi namreč se ne more govoriti, ako je človek, naj se priznava uže k temu ali onemu veroizpovedanju, primoran v najvažnejšem trenutku življenja, namreč pri sklepanju zakona, stopiti v zvezo v oblikah, katerih ne pripoznava cerkev njegova. Sicer, pravi, ne morem tega zakonskega predloga sprejeti tudi iz tega razloga, ker je naše svečeništvo večinoma oženjeno. Pač so gledé zakona cerkvenih oseb posebna pravila, vendar pa je cerkev pozvana, da z jedne strani ukrene one modifikacije in utrdi one uslove, pod katerimi more njeno svečeništvo zakone sklepati; z druge strani pa cerkev ne more dovoliti, da cerkveno sklenen svečeniški zakon more eventualno razvezati civilna oblast. Svečeništvo je pozvano, da ne samo spoljuje cerkvene postave,

ampak da poučuje tudi verne, da se držé cerkvenih ustanov. Kako pa naj to stori svečenik, ki je tudi sam obvezan, da sklene civilni zakon? Moja mitropolija, kakor znano, se ne razteza samo po ožem Ogerskem, kjer bo veljal ta civilni zakon, nego tudi po Hrvatski in Slavoniji, kjer bi ta zakon ne imel veljave, torej gotovo tudi važen vzrok, da ne morem glasovati za vladno predlogo.

„Novice“ o civilnem zakonu na Ogerskem.

„Novice“, ki pišejo politiški uže nekaj let zopet povoljno dobro, ki pa se kljubu temu le preveč zanemarljajo v obeh taborih slovenskih novin, imajo tudi poseben članek o civilnem zakonu na Ogerskem. Gledé na prvo glasovanje v magnatski zbornici z 21 glasovi večine proti predlogi pristavljajo, da stvar vendar ni bila tako lahka. Da niso prišli velikaši tudi iz tostranske državne polovine, ki imajo radi svojih graščin na Ogerskem glas v Budapeštanski zbornici velikašev, dvorni dostojanstveniki in hrvatski škofi, pa bi bil sprejet civilni zakon. K tej zmagi so pa mnogo pripomogli tudi pravoslavniki, ki so glasovali proti civilnemu zakonu in s tem pokazali, da so mnogokje lahko naši dobri zavezniki, dasi pri nas nekateri porabijo vsako priliko, da mahajo po pravoslavnih, zlasti po Srbih; tako se pa le dela razpor med Slovani na veselje Nemcem in Madjarom. Da so torej Srbi in Romuni podpirali vladno in glasovali ž njo, bila bi gotovo zmagala; ko bi torej Ogerska ne dobila civilnega zakona, bode se mnogo zahvaliti baš pravoslavnikom, ki zvesto podpirajo katolike. Nevarnost še vedno ni odstranjena in pred vsem je treba gledati, da se ohrani sloga med katoliki in pravoslavnicami, to je pa le možno, če se opusti zabavljanje proti njim, in sicer ne le na Ogerskem, ampak tudi tostran Litve. Nesloga med katoliki in pravoslavnicami bila bi le voda na mlin madjarskih kalvincev in Židov.

Nemško naseljevanje v Bosni. Prve dni t. m. naselilo se je v kostajniškem okraju v Bosni čez 1000 pruskih luteranov. Vlada jih je naselila na svoja zemljišča okolo Dubice in Novega ter jih bode podpirala z živežem in jim tudi nakupi potrebne živine za obdelovanje zemljišč. Govori se pa, da jih pride še več, in da vlada misli bosanske Srbe spraviti v Srbijo, mesto njih pa naseliti Pruse. Tudi turški gospodarji zemljišč namerjajo na svoja posestva naseliti Pruse, da jim obdelajo še pusto zemljo. Turke pa vlada preseljuje iz Krajine doli v Posavino na boljša zemljišča. Kdor ima le 6 danov zemlje, mora jo prodati in iti v Posavino, kamor mislijo preseliti 1200 družin.

Mladočehi in pa nemški konservativci. Pri valutni debati pozivljali so nekateri Mladočehi nemške konservativce, da se jim pridružijo. Dr. Kramar opozarjal je poslednje, da ne utrjujejo le stališča sedanji avstrijski vladi, temveč tudi ogerski, če glasujejo za valutne predloge, posebno sedaj, ko papež dela na to, da bi podlegel Wekerlé. Nemško-liberalni listi brijejo iz teh pozivov norce, češ, da to bi bilo lepo združenje čeških husitov in nemških ultramontanecv. Kaka pa je zveza med nemškimi liberalci in med konservativci, ko ti liberalci ob vsaki priliki smešljajo klerikalce?

Protí grofu Hohenwartu priobčila je krščansko-socialna Regnerjeva „Revue“ gledé glasovanja za valutne predloge oster članek, v katerem pravi, da je on prava nesreča za krščansko gibanje in v prvi vrsti kriv politične mizerije v Avstriji. Njegovo delovanje da obuja uže dalje časa nezaupanje. Za časa Taaffeja je preprečil

vsako katoliško akcijo ter bil glavni nasprotnik katoliškega centra. Bilo mu je vedno do tega, da upreže konservativce v vladni voz ter iz njih napravi vladno orodje. On je vstvaril koalicijo in liberalcem pomogel tako do veljave. Sedaj jim je pomagal rešiti valutne predloge. Tak mož ne more biti vodja konservativcev. Katoliško prebivalstvo, zaupanje katerega je on izgubil, pozivlje svoje parlamentarne zastopnike, da izstopijo iz Hohenwartovega kluba. — Tudi Dunajski konservativni in antisemitski odločni dnevnik „Reichspost“ je otvoril predale v kritikovanje postopanja Hohenwartovega.

Petindvajsetletnica banke „Slavije“ se je v Pragi praznovala dné 12. maja. Neumornemu trudu slovenskih rodoljubov, kateri so osnovali ta zavod, gre hvala, da se je isti povzdignil do svojega današnjega ugleda, in da je jeden prvih zavodov v monarhiji. Vrlí češki rodoljubi, na čelu jim F. Palacký, morali so napeti vase žile, kajti v začetku se jim ni bilo treba boriti samo z materijalnimi silami, ampak tudi z drugimi nepravilicami in zaprekami, ki so se jim kazale na trnovem ali rododoljubnem njihovem potu. Vodila jih je sveta misel, koristiti s tem zavodom ne samo svoji oži domovini, temveč vsem Slovanom v okviru monarhije; in res se je delovanje banke „Slavije“ v prilično kratkem času razširilo na vse slovanske pokrajine. Dandanes po 25 letnem, složnem in neumornem delovanju, nahaja se „Slavija“ v povse sigurnih odnošajih, ki dajejo v pogledu na njeno izvrstno finančno stanje vsakemu čenu popolno jamstvo.

Predsednik „Slavije“ je uže 22 let grof Ivan Harrach; jednako je dr. Jeřabek uže od l. 1874. njegov namestnik. Od istega leta so v direktoriju dr. Jeřabek, K. P. Kheil in dr. Milde. Na slovesnem zborovanju je povdarjal grof Harrach velike zasluge za zavod, ki jih imajo seosebno glavni zastopniki g. Wurm v Brnu, Iv. Hribar v Ljubljani, ki je ob sedanji 25 letnici dobil naslov ravnatelja, potem g. Vobořil v Plznu in Hanuš v Zagrebu. Grofa Harracha zasluge je opisoval urednik „Osvete“, g. V. Vlček; prvi zahvalivši se, je zagotavljal, da ostane načelnik zavodu, dokler mu bodo dopuščale moči.

G. Iv. Hribar je opisoval vezi, s katerimi tudi po svoje druží „Slavija“ Čehe in Slovence, ter pravi, da so tudi poslednji ustanovitelji tega zavoda. Pristavil je, da grof Harrach je pri Slovencih v velikem spoštovanju, in da tudi Slovenci imajo razlogov, da se radujejo vspehov „Slavije“. Zaklical jej je: „Vivat, crescat, floreat!“

Dr. Milde, priznavši zasluge zastopnikov „Slavije“, seosebno tudi glavnih, rekel je naposled: „Nadalje kažem na vrli, dasi mali slovenski narod. Lanskega leta je od ondot došlo 1.300.000 gold. premij za zavarovanje življenja in 160.000 gold. za zavarovanje proti ognju. Ko bi mogli doseči isto razmerje na Češkem, bil bi naš zavod, ne drugi, ampak prvi v Avstriji. Hvalo smo torej dolžni bratskemu narodu slovenskemu, potem hrvatskemu in na severu, kakor se ume samo po sebi, poleg Čehov v kraljestvu in mejni grofiji, Poljakom in Malorusom.“

Upravni svet je dobil nato absolutorij, in izvolili so se potem členi temu совету.

Kakor se vidi, imajo Slovenci veliko zaslugo za prospevanje banke „Slavije“. Dohodki, ki jih dobiva od tega naroda, so poprečno gotovo ugodni. Zasluge pa, da se Slovenci obračajo z večine k temu zavodu, ima glavni zastop v Ljubljani, pod vodstvom g. Hribarja.

Ob slavnosti je sosebnost predsednik grof Harrach po vdarjal mnogoteri značaj vzajemnosti, ki se kaže pri „Slaviji“; naj bi delovala takó, da bi se utrjevalo dosedanje zaupanje v njo ter še nadalje množilo se. Tak zavod more izvrševati svojo važno zadačo le s sprežanjem malenkostnega postopanja, kakoršno se rado vtepa ravno v zavode take vrste, in kakoršno se je tu pa tam očitalo tudi banki „Slaviji“. Znani so zdravniki, ki natanko razločujejo med bogataši in ubogimi, in delajo po tem razmerju svoje račune. Ta primera velja ne pri tarifah zavarovalne zavoda, ki morajo biti za vse jednake, pač pa pri ocenjevanju izdajil nasproti tem, ki imajo dobiti kaj vsled raznoterega zavarovanja. To je jedna točka; druga je pa ta: Ko bi imel narod sam v skupnosti tak zavod v rokah, odločeval bi si od dobička primerne vsote za razne kulturne namene. Isto bi bilo v državi, ko bi imela ona monopol obsežnega zavarovanja. Tudi ko bi država ne dajala neposredno temu ali onemu narodu primernih zneskov iz poslednjih preostankov, bilo bi to vendar všteto pa v skupnih drž. stroških. In takó je tudi banka „Slavija“ dolžna posebe gledati na Slovence, da jim odloči *razmerno največe* vsote za njih obče kulturne potrebe, kakor dajajo oni razmerno največe zneske v premijah tej banki. To je dolžnost banke, ker je slovanska, in ker tudi agituje v takem smislu. Ona pa tudi ima take načelnike in zastopnike, da so preverjeni o tej dolžnosti, in iz tega zopet nastaje dolžnost malih slovanskih narodov, da širijo delovanje ravno te banke med seboj, tudi ko bi bilo poleg nje nekoliko drugih, jednako ugodno zasnovanih in pravičnih bank. Slovani in banka „Slavija“ imajo takó rekoč medsebojne posebne dolžnosti in pravice, in to jih veže drug na druga, bolj nego vsakatero drugo analogno odnašanje. To povdarjamo, da ne bodo mislili Slovani, ki podpirajo banko „Slavijo“ z zavarovanjem, in banka, ki odločuje kake zneske za kulturne namene teh narodov, kakó da se žrtvujejo drug za druga. Oba dela sta navezana iz vzajemne potrebe, in naposled ostaje sreča to, da je taka banka med avstro-ogerskimi Slovani; dolžnost pa je jasna tu in tam. Mislimo, da s takim pojasnilom služimo Slovanom in banki „Slaviji“ bolje, nego z vsakaterim pristranskim priporočilom ali pa malenkostnim in strankarskim zbadanjem, kakor se je to godilo od strani slovenskih konservativcev. Banka „Slavija“, ako ostane dosledna v izvrševanju svojih posebnih in potem obče kulturnih dolžnostij, ne potrebuje priporočila; pojasnila pa potrebuje zato, da ne bodo ne med Slovenci, ne med ostalimi Slovani mogli škodovati te vrste katolikov slovanske krvi, ki priporočajo tuje banke med nami na „katoliški podlagi“. Take banke utegnejo biti pravične, kakor banka „Slavija“; vprašanje pa ostaje, ali nimajo take banke preširokega srca, da bi ravno Slovanom delile, oziroma vračale dobrote za kulturne namene iz preostankov, kakor se morejo Slovani nadejati i nadalje od banke „Slavije“. V tem tiči razlika, katera priporoča posebe poslednjo banko.

Nemški Schulverein imel je v Olomucu dné 13. t. m. svoj redni občni zbor. Brzjavno so zbor pozdrapili minister Plener in Wurmbrand, predsednik drž. zbornice poslancev bar. Chlumecky in dež. glavar grof Vetter. Došli so tudi delegati občenemškega Schulvereina iz Berolina. Predsednik Schulvereina dr. Weitlof jo podal pregled o delovanju prošlega leta. Društvo je dobilo 45.000 gold. več dohodkov. Iz Nemčije došlo je poleg drugih podpor 40.000 marek iz Občega šolsk. društva.

Društvo samo je imelo 116.970 gld. dohodkov, dobilo pa je darov 153.633 gld. Po prof. dr. Lippovi iz Gradca dobi društvo 100.000 gld. Skupno dobilo je društvo 231.242 gold. Iz poročila se vidi, da se vzdržujejo šole in otroški vrti med Čehoslovani in Slovenci, in so morali priznati sami, da je po raznih schulvereinskih šolah mnogo slovanskih otrok.

Na Kranjskem vzdržuje to društvo več zavodov, tako v Ljubljani in raznih kočevskih krajih. Sedaj preži na Drago in Srednjo vas. Na Štajerskem vzdržuje celo vrsto šol in otroških vrtov; lani je tam ustanovil na novo deset otroških vrtov, v Ljutomeru in Konjicah pa samo nemški ljudski šoli, jednako šolo namerja sedaj ustanoviti v Vitanju in Velenju. Na Koroškem, kjer so šole uže tako skoro vse nemške, deluje pa na ta način, da podpira razne učitelje, deleč jim mastne renumeracije, da se bore za njegove ideje.

V poročilu so mnogo prikriili, „Neue freie Presse“ je zamolčala celó 40.000 marek, katere je poslal Obči Berolinski Schulverein v podporo. To pa prikrivajo zato, ker se uže sramujejo, da celó v parlamentu ovajajo Slované, ko bi bila samo govornica o kaki podpori zunanjih Slovanov nasproti Slovanom našega cesarstva. Kakó pa naj se ti Slovani branijo tujčevanju, ako so omejeni na lastno podporo, v tem ko Nemci in Italijani dobivajo za svoja društva podpore od zunaj?

Francozi o Hrvatih in Istri. „Journal des Débats“ piše: „Kedar mi Francozi čujemo govoriti o Trstu ali Istri, mislimo takoj na iredentistiške revendikacije, ter da so vsi stanovi te avstrijske pokrajine pripravni, odpreti svoje roke Italiji“. Temu pa ni tako. Italijanski element nikakor ni v večini v tej pokrajini. V Istri, osobito po deželi živé Hrvati ter se trudijo z dalmatinskimi svojimi brati, da bi si zopet pridobili zemljo, katero so jim vzeli Italijani. Ta narodnostna borba popisana je v brošuri, ki jo je izdal D. Politeo u Zagrebu. Dalje govori omenjeni časnik tudi o jezovitih in vzgoji mladine v Dalmaciji ter da se na Balkanu osnuje preobrazba dobrega dela Evrope.

Odbor romunske narodne stranke z Erdeljskega in Ogerske brzjavil je dne 7. t. m. cesarju to-le: Nj. c. in kr. ap. Veličanstvu Franu Josipu I. na Dunaju. Romunski narod iz Erdeljske in Ogerske, najzvestejši narod prejasnega habsburškega vladajočega doma, ki je v najopasniših dobah junaško branil prestol in domovino proti zunanjim in notranjim sovražnikom, ne more prenašati dalje preganjanja od strani vlade, ki stremi za tem, da uniči njegovo narodno in versko življenje; v svesti si svoje tradicionalne vernosti obrnil se je zato z Memorandumom na Vaše Veličanstvo. Radi tega Memoranduma prišel je ves naš narod v lice svojih zakonitih zastopnikov na obtožno klop. V tem svečanem trenutku naznanjamo, da smo mi člani osrednjega odbora romunske narodne stranke iz Erdeljske in Ogerske prišli na obtožno klop zaradi tega, ker smo poslali Vašemu Veličanstvu Memorandum in smo ga obelodanili Vašemu Veličanstvu to v narodnem pogledu nečuveno postopanje.

Srbija. Bivši kralj Milan je potreboval vedno denarja. Naposled je prodal še svoja prava in se je odpovedal prestolu, samo da mu je narod dal zopet denarja. A tudi ta mu je pošel; da bi si pomagal zopet, vrnil se je pod drugo pretvezo proti dogovoru z narodom — v Srbijo. Tu mojstruje svojega sina kralja Aleksandra. Ta je začel po očetovem navodu ustavo

rušiti in jo je sedaj celó uničil. Prvi protiustavni sedanji ukaz je podelil roditeljem mladega kralja poprejšnja prava; kraljici se ve da le zaradi tega, da bi na lepši način ista prava dosegel oče Milan. Najviše ali kasacijsko srbsko sodišče držalo se je ustave in razglasilo ta ukaz neveljavnim. To je Milana razdražilo; da bi pa imel pretvezo, izsledil je konspiracije proti dinastiji, češ, da radikalna stranka hoče vreči Obrenoviće ter postaviti na prestol Karadjorgjeviće. Začeli so pod to pretvezo zapirati znatne radikalce, med njimi celó bivše ministre. Ko je bilo to vse lepo prirejeno, izda po očetovem nasvetu kralj Aleksander drug ukaz, s katerim odstrani sedanjo ustavo od leta 1888 in se ista nadomešča z ustavo od leta 1869. S tem ukazom se na vse strani uničuje dosedanja svoboda in se usiljuje na njeno mesto formalnost, vsled katere ima kralj in njegova vlada vso oblast v rokah. Kralj imenuje polovino (44 od 90) poslancev v Skupštino, najviše sodišče in državni svet, katera more odstavljati in nastavljati, kakor mu drago. Časopisje izgubi popolno svobodo.

V ukazu pravi sicer kralj, da bode skušal kmalu dati drugo ustavo, a Milan bode uže skrbel, da bodo Obrenovići z njegovim razumom delali, kakor bodo hoteli oni in pa tuji vpliv, kateremu se uklanja Milan. Svet na zunaj ne zve več, kaj se godi v Srbiji, vesti bodo prihajala le take, kakoršne bodo ugajale fabrikaciji Milanovi. Vsa Evropa se poprašuje, kaj bode dalje; od srbskega naroda je zavisno največ, dasi je uže jako onemogel vsled gospodarstvene bede, provzročene po Milanu in njegovih ljubljencih v liberalni stranki. Svet je bil pripravljen na rušenje ustave in je pripravljen tudi na nadaljnje dogodke. Ako ostane Milan v Srbiji, pride še do tega, da bode treba pomoči od zunaj. Svobodo so bili narodu podelili, ko v resnici ni mogel biti zrel za njo; a dali so mu jo, da bi ga toliko laže izrabljali za tuje interese, v gospodarstvenem pogledu tudi za židovske interese. Bile so razne stranke, a šlo je povsod bolj za osebnosti, nego za načela in stvar. Taki zapadniki, kakoršen je Nikolajević z drugovi, prinašajo med narod le to, kar je najpogubniše za narod. Srbom in Bolgarom so dali igrače in igračice, in pri teh se morajo mali narodi opeči.

Nemci o Srbiji. Nemške novine bavijo se v poslednjem času pogostoma s Srbijo in njenimi odnošaji. Pišejo, da je srbska država politiška ničla, s katero ni treba več računati; jedino Bolgarska da ima na balkanskem polostrovu bodočnost. Državni posli Bolgarske da se rešujejo na zdravi osnovi, politika njena da je modra in razumna. Srbija, razkrojena po notranjih svojih nezgodah, da stoji vedno na istem mestu ter ni v moči storiti kaj za svoj ugled napram drugim državam.

Bolgarska in Turška. „Svoboda“ prinesla je zanimiv članek o bolgarsko turških odnošajih v prošlosti. Pravi, da je bolgarski patrijot Rakovski uže l. 1867. predložil turški vladi osnovo, da se otomansko cesarstvo preustroji po vzorcu Avstro-Ogerske v dualistično turško-bolgarsko državo. Taka organizacija bi bila Turško zelo povzdignila, dandanes pa, da je uže pozno, vračati se k Rakovskega predlogu. Dandanes naj bi se najprvo sklenila defenzivna zveza in odpravile carinske meje; potem naj bi se pošiljali bolgarski častniki v turško vojsko, da bi v času navalov mogli braniti turške meje. Dalje predlaga pisatelj popolno izvedenje točke 10. zakona z l. 1870., tičočega se utemeljenja bolgarskih bi-

skupij in vseh onih eksarhij, kjer je vsaj 2 tretjini bolgarskega prebivalstva.

Na baltiški politehniki v Rigi mislijo uvesti poučni jezik ruski. Poverjeniki za preustrojenje politehnik so uže sozvani, ter jim je ministerstvo naročilo, da morajo izdelati načrt za preustrojenje še letos. Vendar pa mislijo uvesti ruski jezik popolnoma še le l. 1898., dokler se namreč sedanji profesorji tamošnjega zavoda ne priučé ruščini.

Malorusko politiško društvo „Ruska Rada“ v Levovu imelo je nedavno svoje zborovanje, katerega so se udeležili ruski poverjeniki in poslanci iz cele vstočne Galicije in Bukovine. Prisotna bila sta tudi državnozborska poslanca Wachnianin in Barwinski. Večina govornikov napadala je politiško vedenje imenovanih zastopnikov ter izrekla, da ruski narod v Galiciji želi, da se tira narodna politika in to najizrecneje proti Poljakom in Dunajski vladi. Wachnianin in Barwinski branila sta se, kakor sta se mogla. Naposled sprejela se je na predlog Romanczuka in jednega poverjenika iz Tarnopola jednoglasno resolucija, da maloruski narod, njegovi interesi in njegov obstanek zahtevajo, da njegovi zastopniki v državnem zboru stopijo v opozicijo proti vladi in koaliciji, ter da delajo na to, da se zadosti pravnim zahtevam Malorusov.

KNJIŽEVNOST.

„Kolo“. Sbirka izabranih hrvatsko-slovenskih muških zborova. Izdalo hrv. pjev. društvo „Kolo“ u Zagrebu. Uredio Nikola pl. Faller. Cena 1 gld. 50 kr. Zbirka nam ni došla; omenjamo samo, da ima 131 partitur, in sicer je Eisenhuthovih 41, Zajčevih 21, Vilharjevih 15, Lisinskega 6; potem so zastopani Ipavec, Hajdrih, Kuhač, Nedved itd.

Opća metafizika ili Ontologija. Napisao dr. Ante Bauer, sveučilišni profesor. S dopuštanjem duhovne oblasti. U Zagrebu. Tiskara i litografija C. Albrechta 1894. Str. VIII + 198. C. 1 gld 50 kr. Za redovnike in klerike stoji knjiga pri pisatelju 1 gld. Omenjamo to, na prvem mestu bogoslovcem in svečeništvu namenjeno knjigo, ker je prva o tem predmetu na hrvatskem jeziku. Doslej imajo Hrvatje 2 knjige o logiki, 3 o dušeslovju, 1 o naravnem bogoslovju in sedaj to metafiziko. Knjige nismo videli mi, ali „Obzor“ od 19. t. m. poroča, da je pisatelj termine srečno preložil na hrvatski jezik, da pa je imel pri tem mnogo truda. To je umevno; vprašanje je le to, ali je avtor gledal, kakó drugi Slovani prelagajo iste termine; ali je poštevao n. pr. ruske avtorje in prelagatelje, kateri oboji so podali ruski književnosti uže veliko biblioteko filozofske literature. Ni uže skoro znamenitega velikega filozofskega dela drugih narodov, ki bi ga ne bili Rusi preložili, in to z večine gladko in mojsterski na svoj jezik. S stališča slovanskega kulturnega programa in specijalno v pogledu na bodoči razvoj slovanskih literatur ni vse jedno, kako vsaj odslej vstvarjamo pojedinim slovanskim narodom znanstveno literaturo. Odslej je vsakega slovanskega znanstvenika dolžnost, da poštevaa zlasti terminologijo največega slovanskega jezika, in to, bodi si da odobruje isto terminologijo ali jo pa kritikuje. Zavest pa mora vsak avtor imeti o tem, kako so vstvarili uže drugi Slovani terminologijo dotičnih znanstvenih strok.

Drugače bode nas tudi znanstveni jezik podpiral v separatizmu, katerega imamo v politiki in nacionalnih težnjah itak do grla dovolj in preveč. Koliko jo je tu mišljeni hrv. pisatelj pogodil po naših načelih, ne moremo soditi, ker nimamo knjige pred seboj.

„Ljetopis“. Ogléd po hrvatskom narodu. Tak je naslov novemu mesečniku, kateremu je namen, da „hrvatskomu narodu podade podpunu, objektivnu i preglednu sliku njegova napredka i rada u svih ograncih njegovog javnog života“. Priobčevati hoče samo pozitivne rezultate na podstavi službene statistike. Beležil bode delo hrvatskega sabora, tudi dež. zbora dalm. in istrskega. Podajal bode tudi avtentiški šematizem oblastij in uradov v Hrvatski in Slavoniji, kakor tudi izpremene osoba v teh uradih. Naznanjal bode tudi vse knjige in časopise. Kazal bode na razvitek glavnih delov gospodarstva, na dobrotvorstvo, naposled pošteval tudi Hrvatsvo na tujem. Ljetopis hoče takó služiti na vse strani: uradnikom, politikom in vsem stanovom. Vse pregled, ki ga hoče podajati polagoma, bode v praktično porabo domačim, še bolj pa zunanjim, ki ne morejo najti vsega skupno po pojedinih knjigah in novinah o Hrvatsvu. Doslej so izšli 3 zvezki, ki se držé tudi tega programa. Ta „Ljetopis“, ki bode na zunaj še posebej pospeševal objektivno znanje o Hrvatsvu, stoji na leto 5, za 1/2 leta 2'50. Naročnina se pošilja tiskarni C. Albrechta v Zagrebu; pisma, knjige in novine pa se pošiljajo uredništvu v Zagrebu, Dalmatinska ulica br. 13.

„Procjerna“. Лист за српску школу и поуку. Ta srbski mesečnik, ki se tiska na Cetinju, in ki ga ureduje srbski pesnik in pisatelj I. Sundečić v Kotoru, priobčuje v vsaki št. poleg bogoslovnega in duhovnega pouka tudi razprave za šolo, obči pouk in zabavne spise. Potem pa ima tudi poseben oddelek za zgodovino in starino, potem za narodno blago, naposled za vesti in književnost. V letošnjem aprilskem zvezku kaže kritično na novi spis slavnega slovanskega jurista, sedanjega pravosodnega ministra črnogorskega, g. V. Bogišića, na spis namreč: „О положая породице и наследства у правној системѣ“. V tej studiji dokazuje Bogišić na nenaravno razdelitev zakonikov po zaglavjih: stvarno pravo, dolgovi, ali obveze, porodično in naslednje pravo. Bogišić pa teoretiški in dejanski v črnogorskem imovinskem zakoniku združuje ta četverja zaglavja v dvoje zaglavij, in mnogo civilistov mu uže pritrjuje. V „Procjerna“ sodeluje tudi nekaj srbskih pisateljev, ki tu pa tam s prispevki počasté tudi „Sl. Svet“. „Procjerna“ stoji na leto za Črno Goro 2, zunaj nje pa 3 gld.

Slovenské spevy. Vydávají pratelja slovenských spevov. Díel II. Sosit 5. Turč. Sv. Martin na Ogorskem. Cena 50 kr., po pošti 55 kr. I. del je sedaj po znižani ceni 55 kr.; II. del se bode nadaljeval v sešitkih po 5 pol, kakor ta 5. seš., po isti ceni. Naroča se: V knjihtlačiarsko-účastinárského spolku v Turč. Sv. Martine (Turocz. Szt. Márton, Ungarn.) Velezaslužni hrv. glasbenik in učeni strokovjak v posebnem spisu, s katerim je počastil naš list, in kateri je priobčeni v tej št., kaže med drugim, kakó so ravno Slovenci tudi v glasbi posebno nadarjen narod, a da so se tekom stoletij navzeli sosebno nemškega glasbenega duha; vsled tega

opominja isti hrv. glasbeni pisatelj slovenske sposobne rodoljube, naj bi se vrnil k pristni slovanski glasbi, da bi takó zopet oživel slovanski duh v njih melodijah in skladbah. Znano je pa, da so poleg Hrvatov in Srbov sosebno Slovaki, Moravani in Malorusi ohranili si slovanski značaj v glasbi. In tu naznanjena slovaška zbirka se posebno odlikuje po pristnosti slovanskega glasbenega duha. Mi jo iz tega razloga še posebej priporočamo Slovincem, kakor drugim Slovanom. „Priatelji slovaških spevov“ so v tem delu priobčili s priloženimi teksti 535 melodij, in tu navedeni 5. sešitek obseza številke 433 do 535, torej nad 100 prekrasnih pesmij za 55 kr.

Dnešní otázka mravní. Napsal F. V. Krejčí. (Knihovny Rozhledú sv. I.) Namen, ki si ga je postavila Knihovna Rozhl., razpravljati najvažnejša današnja vprašanja s stalnim pogledom na narodno češko položeno, izpolnjuje s I. zv., v katerem sotrudnik Rozhledú g. F. V. Krejčí, pretresa kakor sedanje stanje mravnstvenih nazorov v Evropi v obče in njih družbene ter filozofiške vzroke od prošlih 50 let, tako vplive in delovanje tega občega mravnstvenega stanja na Čehe, na njih razmere in celotno narodno položeno. Spis ima 8 oddelkov, je pisan popularno, in takó, da se je treba nadejati, da bode vplival na razum in na dlan češkega naroda. Spis pa je uvaževanja dostojen, da ga čitajo tudi drugi Slovani, kajti obči in posebni vzroki, ki so tu navedeni, vplivali so in vplivajo tudi na mravnstveno življenje sosebno vseh zapadnih Slovanov. — Cena knjižice je 40 kr., in se dobiva po knjigarnah in pri upravníštvu „Rozhledú“ v Chrudimi.

Lva N. Tolstého Kreutzerova sonáta s doslovom. Nepomenovaného pôvodcu: Myšlienky vzbudené doslovom. Z ruštiny preložil dr. D. Makovický. V Turčian-Sv. Martine. Tlačom knjihtlačiarskeho uč. spolku — Nakladom prekladatela. 1894. Str. 160. Dostat u Ivanu Pivku v Dolnom Kubíne (Alsó — Kubin, Ogorsko. Cena 60 kr. Inteligenciji je povsod znan spis L. N. Tolstega. „Kreutzerova Sonata“; temu delu je sledil odgovor takisto na ruskem jeziku in ta odgovor je v tu navedeni knjigi preložil na slovaški jezik slovaški rodoljub dr. Mukovický, ki pozna natanko ruski jezik. Prevod more umeti brez težave tudi vsak naobražen Slovenec, ko bi ne poznal družih slovanskih narečij.

Knihovna „Besed Lidu“. I. Otto v Pragi je začel pod tem naslovom izdavat knjižnico za najširše množice; v njej bodo odbrane povesti in romani vseh modernih, torej tudi slovanskih literatur. Cena sešitka od 42—50 str. znaša 6, po pošti 7 kr. Izhajajo sešitki vsakih 14 dni istočasno z listom „Besedy Lidu“. Doslej so 3 sešiti, tretji sešit obseza: „Z dětského světa“. „Dvě pořídky z ruského: Pan Skorochoodov. Prokleta slava“. Ta knjižnica se dobiva po vseh večih knjigarnah.

Opomnja upravníštva.

Na naš opomin v 9. št. „Sl. Sveta“ oglasilo se je nekoliko starih naročnikov; nekateri so poplačali stare dolgove, drugi so pa prosili, da bi počakali nekoliko. Poslednje in te, ki so poslali na račun, še počakamo v smislu izraženih želj; z drugimi pa, ako se ne oglasé do 10. junija t. l., bomo pa postopali, kakor smo rekli zadnjič. Terjali jih bomo sodnijskim potom. — Nekateri ne vedó, koliko so dolžni; tem naznanimo posebej dotične zneske.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., pololetno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.

Izdajatelj, lastnik in odgovorni urednik: Fran Podgornik. — Tisk tiskarne Dolenc.